

Küsimusi Vene ajaloost.
(1881 - 1905 a.)

Prof. H. Kruusi laengud
1937 a. I sem.

Alot, G.

30. I. 1937.

L

Vene ajalugu on meil tähtis 1700-1917. aastani. Eriti tähtis on aga meie Vene keiser Aleksander III, 1881-1894. a. ajastu, sest sellest ajast peale on meie maa tihedamalt seotud Venemaaga.

Aleksander III
1881-1894.

Aleksander III oli eluvõimane Romanovi te dünastiast. Ta oli esimene teadlik ja taisvene valitseja. Sellelaadilist natsionalistlikku ja absolutistlikku poliitikat, nagu ajas Aleksander III, sots. dustaans mõningasid voolusid.

Üks neist oli slavofiilsus, mis kasvas üha.

Eriti on siin tähtsaks K. Pobedonostsev ja publitsist A. Katkov, kelledele troonipärija Aleksander saab näpuväiteid.

Eriti tähtis on siin Uvarov poolt üles seatud põhimõte: õigeus, ainuvalitsus ja rahvus-slavofiilsuse credo!

Õigeus pidi olema selline põhi-alusena, mis hoiab kokku Vene rahvast. Ainuvalitsus on võime Vene suurele ekspansioonile. Rahvus. s.t. suurvene rahvus peab ühes rahvastama kõik Venemaalal

asuvad rahused.

Eüti tähtis oli ainuvalitsus.
Alexander III oli tubli sõdur ja ko-
husetuum ja tema poliitiline prog-
ramm oli lihtne, kantud slaov-
fiilsuse ideoloogiast.

Tema saades Vene tsaariks, olid
ta mõtted alles poolkõpsed.

Tema valitsemise eomene aeg
oli täis võitlusi tagurlaste Kons-
tantin Pobedonostsevi ja uuemel-
se valitsuse vahel, kes oli alused
mõjul Alexander II ajal. Võit-
jaks jäi K. Pobedonostsev.

K. Pobedonostsev

Konstantin Pobedonostsev sün-
dis 1827 a. ja suri 1907 aastal. Päi-
rines ta väimeeliku perekonnast.
oli ka lookva ülikooli teenis- 1860-1865 prof.
tuses trivüülguse professoriks
1860 a. kutsuti ta traspäräija
Nikolai kasvatajaks, kuid selle-
surres 1865 a. saab ta uue tras-
päräija Alexander III kasvata-
jaks.

Heljeu saab Konstantin Pobedonost-
sev määravaks jooks valitsuses ning ühtla-

Konstantin Pobedonosstev olb sa riiginõukogu
liige 1872-1907 a.

Pöbedonostser mõjub oma muudumatu energiaga ja nüi saavutab suure rõ. ja Aleksander III ning selle poja Nikolai II üle, kelle õpetaja ta ka oli.

Tema publitsistlikud tööd on konkreetatud, Moskovani Собрания sin on loodud ka tema poliitiline credo.

Tema riigi ideaal on lihtne ja selge:

Pöbedonostseri riigi ideaal

1. Püha Venemaa, nüi peab olema 1. kõigi taastuste sihiks, selle es tsas peab olema riigisõbralik tsaar ja tema käsutuses peab olema kuulekas ja truu ametnik kond - elanikkond.

2. Tsaar kui üksme ainus subjekt 2. peab hoolitsema riigikaitse ja elanikkude - alamate heaks. est - nüipalja kui see on kasulik pühale Venemaale ja temale.

Tsaar on kõikvõimas ja vastutav ainult jumala es. Rahva peab kuulikalt tähts tema käsk ja vastavaid ülesandid.

3. Määratu rahva es su - 3.

leb aga hoolitseda ja talupidajate
meelsuse järele peavad valitsama
eesõigustatud aadlikud.

4. Patriarhaalse tüümu aluseks on
usk, mis on väga tähtis ja seda
uskku tuleb hoida ning see usk
trib olla vaid Vene õige usk-orto-
doksline usk, mida riik peab
kaitsema. Sellepärast ka orto-
dokslik kirik peab hoiduma
vene riigi ja valitsuse poolt.
Teised usud tuleksid tasandata
da.

Aleksander III da õpetaja, Pobe-
donostsev oli need mõtted keein
juba varem läbinõelnud kui ta
1880a. saab sinodi ülemprokurö-
riks, ning hakkab ka ajama
vastavat poliitikat.

Juba 1880a. Pobe donostsev hak-
kab ajama poliitikat, et vene riik
peab lootama ortodoksliku kiriku
ku võtlust tuste kirikutega.

Selline oli olusid, kui i. III 1887
raasatas pikre - panti trime
atendaat Aleksander II vastu.

Aleksander II oli vabameelne

Krahu Dimitri Tolstoi 1823 - 1889 a.
1865 - 1880 a. sinodi ylemproskurör ja 1866 - 1880 a. al
Tolstoi haritusminister.

Krahu Mihhail Loris-Melikov 1825 - 1888 a.
1880 - 1881 a. al siseminister.

Juba 1. III 1887 a. avaldab Pobedonostsev
end; tulles tagasi Aleksander II puu-
särgi juurest, kirjutas ta Aleksan-
der III kirja, milles soovitas pääs-
ta "hullumised Venemaal" liberaalidest.
Ta hoiatab nut keisrit Vene suu-
rürsti Konstantini eest, kes ei ole
nud mitte age venestaja, vaid li-
beralist.

1. III äs saab ta keisriga ise
kokku, ning ta ei saada selle-
pärast kirja ära. Ilmselt age
pole ta rahul selle audientsi
tulenuisega, nagu ta kardab oma
sõbrannale.

2. III otsib ta kokkupuutu must Alex-
sander III-ga, kuid ei saa. 3. III. saadab
Pobedonostsev Aleksander III-le 1. III kirjuta-
tud kirja, mõningate muudatustega. Sellele
tulib Aleksander III lt tänulik, kuid ka
mitte midagi ütleb vastus.

6. III saadab Pobedonostsev Aleksander III-le
uue kirja ja sellel oli juba tagajärgi;
sest 7. III kutsub Aleksander III Pobedo-
nostsevi enda juurde audientsile.

Läbisääksimiste tulemused avalduisid
varsti valitsuses.

Valitsuses on tähtsaks mõned

Zemski sobor- seisustekogu, mis koos käis
1566 ja 1698a. vahel enamasti tsaaride kutsel, mõne-
gati erakorraliste küsimuste arutamiseks. Esin-
dajaid valisid aadel, vaimulikud ja linnaarstau-
lus ning kassolekud peeti seisuste kaupa.

küsimused saanud. Need on:

1. Kuis kohelda tsaari mõrtsukaid?
- ja 2. Kuis otsustada Loris-Melikovi saatust?

Politsei saab varsti suurema ja
 terroriste kätte ja nüüd tuleb neil
 vastust anda oma tegevuse eest.
Liberaalsed riigkonnad peelduvad
nüüd, et revolutsionaärile tuleb
armu anda, sest see lepitanis uut va-
litsust revolutsionaäridega.

Sellesisulise kätse peab solovjev märtsi
 lõpul kitsamaa riigkonnas, kuid see saab
 teatavaks ka laiematele hulkadele.

Tolstoi saatis Pebedonostseville kirja,
 milles ta palus armu revolutsionaäri-
 dile. Pebedonostsev vaakis aga selle kir-
 ja uleha ja alles suvel vastab Tolstole, kus
 ka oma tegevüri põhjendab. Suüdlane mäisteti surma.

Küsimusse tuleb ka Zemski sobori
 (земский собор) idee elustamine.

земский собор
 elustamine
 küsimus

Teast kubermangust pidi võetku
tuluma 2-4 esindajat, siis esinda-
jad kaubalinnadest ja lisaks veel
üügi nurgu liikmeid. Esindajaid valivad
aadel, vaimulikud ja linnakodanlus.

Loris Melikovi-projekti järelle pidi
laialisaaditama senaatorid, kes

pidid teostama komisjoni. Saadud
 matjal pidi antama ettevalmis-
tava komisjoni kätte ning siit
 juba vastava komisjoni kätte.
 Viimases pidid olema ettevalmis-
tava komitee liikmed ja ka riigi
 nõukogu liikmed (?)

See projekt leidis palju poolda-
 mist, ning ka keiser Aleksander II
 kiitis selle. Tund aega enne
 oma surma oli Aleksander II
 kirjutanud alla vastavale dek-
 laratsioonile.

Küüd seisab Aleksander III kü-
 simuse es, mis selle isa viimase
tahtega teha. Pöördunustar so-
ovib selle tahte mõtte muutamist,
kuid Loris-Melikov soovib selle
avaldamist.

8. III selle küsimuses korra
kutsutud transiitnõukogu. Kõrvald-
 peetakse keiseri esistumisel
 ning sin on veel peale ministrite
 suurväest Konstantin Nikolajevitš,
 ja Aleksander III vend Vladimir
 kes oli ka liberaalsem.

Loris-Melikovi partei oli: tema ise,

Aleks. III meeminister oli erahu Vorontsov-Daškov

Põhikõnnetsest postdaja on ka Pituburi linnapea
Baranov.

Kooslekkeli läks Aleksander III juha Pe-
heduistsevi postit mõjutatava.

rahaminister Abaza ja sõjaminister krahv Dmitri
 Miljutin, Pebedonostsevi taatajad siid kaja-
 minister Stroganov ja ^{ist Vorontsov - Darsov}

kojo - meeminister
 Kas Stroganov ?!
 emu teda alles II
 ajal oli Adlerberg.

Pebedonostsev võtab oma kōne
 mōtose "finis Russiae" - ja ta nõu-
 tab tugivasti keisrit, ning nii siis
 otsustab keiser selle küsimuse
 edasi lükata. Valitakse vastav
 komisjoni keisri venema Vladimirii
 ettepanekul ja juhtimisel.

Seega oli Loris-Melikov ka-
 fumeid ja Pebedonostsev võitnud.

Kuid mōrkana kui alles Loris-
Melikov ja teised tema poolda-
 jad on riigiametites ministritena, ei
 või Pebedonostsev oma edu peale jul-
 ge alla ja seepärast ta otsustab kind-
 lalt ja kiirelt teotseda, et kõr-
 valdada Loris-Melikov ametist.

Kuna Pebedonostsevit on Katšov
 tuttav, siis ta nõjutab väimast, et
 see kirjutaks ka Loris-Melikovi vastu.

Katšov avaltab oma as ajalehes
Московские Ведомости rida
 kirjutisi, milledele ta sisab
Loris-Melikovi kava vastu.

Ka Loris-Melikov hakkab töötama
sihiga, et Pabedonostsevi kōvaldada.

11
Loris Melikov esitab keisrile pro-
jektis kõrgemaate valitsusasutiste
kehta. Sellejärele tuleks ministrite
komitee laialisaata ja ametisse
tuleks kutsuda vastutav peami-
nister, kes kutsuks ametisse teised
ministrid kuniinga kinnitamisel.
Järeks välja nii siis valitusest si-
nodi ülemprokurör Pobedonostsev.
Et see samm oli sihitud just viimase
vastu, on käigile selge.

21. IV kutsus keiser kokku uue
ministrite komitee koosoleku
Gatsinas. Siin teetavad Loris-
Melikovi kava kõik ministrid ja
ka keiser, ainult Pobedonostsev
oponeerib siin, kuid tagajärgitult.

Samal õhtul kirjutab Aleksan-
der III Pobedonostseville, et ta ei
mõtlegi järele anda revolutsionää-
ridele.

Pobedonostsev otsustab arjale tulla
kõne lõpu. Ta kirjutab nõud
Aleksander III kirja, milles ta so-
vitab Aleksander III väljaanda
manifest, kus alexs üeldiud, et muus taan
ei kavatse asuda liberaalsele teele,

vaid tõstab avisse ainuvalitsuslike
korra.

Aleksander III kutsus nüüd Pobedonost-
sevi enda poole audientsile, ning sinu le-
pitakse manifesti asjus kokku. Mani-
festi teksti oli Pobedonostsev juba sa-
mal õhtul, kui ta Aleksander III kirja
läkitas, koostanud ning tsaarile saat-
nud.

Otsustatakse, et manifest tuleb
avaldada 29. aprillil.

Manifesti olukasolust siid teadli-
kud vaid mõned üksikud isikud.

28. aprillil peetakse Lois-Melikov
korteris koosolek, kus arutakse küsi-
misi, mis on seoses 21. aprillil Gatš'i-
nas peetud koosolekuga. Koosoleku
lõpul esitab rektuminister
koosolejatele korrektureid like manifes-
ti ära tõmbega. See kutsub esile ko-
mulikult suure ärevuse ja pahamu-
letermi, ning küsitakse - kes on selle
manifesti autor. Siin ei saa kohal-
vübar Pobedonostsev midagi teha
enda isiku varjauises, ning tunnis-
tab üles, et teema ongi autor. See
pahandab osa liikmeid niipalju, et

Nikolai Ignatjev 1882 - 1908.

mõned niist lahkudes ei anna Pobedonostseville isegi kätt.

Järgmisel hommikul, s. o. 29. aprillil loetakse igal pool juba manifesti. Nõtklasi on nüüd selge revolutsiooniarvudele ja liberalistidele, et Aleksander III asub valitsema reaktsiooni tul- ainnu- valitseja põhimõttel.

Liberaalne tüümiviraat esitab valit- susest lahkumise palve. 30. IV teevad seda Loris-Melikov ning Abaza ja mõni päev hiljemini esitab oma lahkumis- palve ka D. Siljuti.

Nüüd saab valitsuses juhtivaks in- kuns Pobedonostsev. Siseministrikes kutsutakse tema saavitusele rahu Nika- lai Ignatjev. Sellega Pobedonostsev taotleb kaht eesmärki:

- 1) piiridis saavutada Moskva sla- vofiilide psühhaide, kes olid Loris-Me- likovi valituse ajal valitusega opositsio- nis - ja
- 2) tahtis kõvendada slavofiilide suunda ja neid viia väidale poli- tilises elus.

Moskva slavofiilide hulgas on kaes ühkuu. Ühed pooldavad puht ainnu-

valitsuslikku korda (Katkov), kuna teised turmistavad tsaari isivalitsuse kõrval ka rahva nõuandvat häält (Zemski sobor).

N. Ignatjev kuulub viimasesse rühma, kuid Pobedonostsev arvab, et ta saab Ignatjevi enda mõju alla ning kui Ignatjev peaks sattuma temaga vast-
 ellu, siis saaks temast jälle lahti.

Ignatjev ametise astudes sattubki Pobedonostsevi mõju alla, ning on täiesti tema sõiduvees.

N. Ignatjev

1882 a. alul sattub aga Ignatjev vast-
ollu Pobedonostseviga. Nimelt koostab
Moskva ajak professor Kolohvastov projek-
ti, mille järele telles keisri koosi-
nise ajaks kutsuda Moskvasse kok-
ku siis kogu nimesi (umbes 3000 nimest),
kes esineksid siis Zemski sobori nime
all.

Nimetatud projekt saadetakse Ign-
atjevile ja tema en otsekohi selle
projekti poolt, ning esitab selle kava
ka keisrile. Viimane en alul selle
kavaga päri, sest see suurendaks tema
arvates pidulikkust. Kuid enemsel-
le kava kindistamist pärib ta ka

Pobedonostsev seisukohta selles küsimuses. Pobedonostsev, kui ainult tsaari ainuvalitsuse pooldaja, on aga selle kava vastu, sest ta näeb siin tsaari isivalitsuse püramist. Nii annab ta siis oma hätava aruustuse selle kava kohta, ning mõne päeva möödudes kirjutab ta Aleksander III le kirja, milles tähendab, et Ignatjev tuleks siseministri kohalt tagandada, sest kes teab milliseid rumalusi ta veel võib kavatseda.

Edasi saadab Pobedonostsev selle kava ka Katkovile, mõjutades viimast kava vastu kirjutama. Katkov tuleb ka oma ajalohes ning selle kirjutise viib Pobedonostsev omakord Aleksander III kätte. (Süü oli kava täiesti maha tõttud).

Ühtlasi täitub nüüd Pobedonostsevi soov ja Ignatjev tagandatakse siseministri kohalt.

Muus siseministriks kutsutakse nüüd juba Pobedonostsev krahv Dimitri Tolstoi, kes varem oli haridusministriks. Viimane oli vihane liberaalidele ning hoiab end Pobedonostsevi sõidulevetele, et mitte viimasega vastollu sattuda ning kohta kasta.

D. Tolstoi

Baltimora ja muud Vene afalid allusid eel-
tsennusele ja kui auto kolm heiatust, misog' sda
tähele ei pandud - siis võidi lüht sulgeda.

6. II 1937.

Dimitri Tolstoi suuremate sammude pu-
hul muutles alati Pöbedonostseiga.

Isimene samm oli reaktiivne läbivüa.
Kõigepealt asuti ajakirjanduse tsensu-
ri teostama.

Reaktiivne

Ajakirjanduse
Tsensuur

Messander II ajal oli ajakirjanduse
surve väikene - vaba, eriti Moskvas ja
Peterburis, kuid ka aerevmail - nii Balti-
mail võib ajakirjandus virdlemissi va-
helt ilmuta, kui oli juba lihe asuta-
mise luba olemas.

Pöbedonostsev ei tunnustata avaliku
arvamuse süsteemi ja ta tahab teha
väikeseks liberaalsed lehed.

1882 a. luuub ajutine trükivabadu-
se seadus. Tsensuuris kõvendati
ja viidi sulgeda ajalehti kolme
hoiatuse järel. Ka pealima
ajalehed viisid sattuda seltsen-
suuri alla, kus nad kolme hoi-
tust ei pannud tähele.

1882 a. ajutine
trükivabaduse
seadus.

Pöbedonostsev lubas ise paljn aja-
lehti läbi ja kui ta liiab mü-
nes lehes vastumeelset, mis saa-
dab ta kirja, ^{Tolstoi} küll viisakates-
nüs, kuid Tolstoi alistus ala-
ti kuulevalt temale. Peale

Kahansu oli liberaalimati vaadeteja,

selle oli Pobednostsev tabikainuses
ka otseselt tensuuri ametnikega ja
ka meetrüki valituse ülema Fes-
tistaviga, kes sai sellele ametile
1883 aastal.

Festistav oli katkavi sarnane
mees.

Edasi teostati haldus reform.
Asutati maaülema instituit -
zemske načalnikute instituit.

Haldus reform
Maaülema
instituit

Varem oli aadel oma patriar-
haalse õrnuga vahemehes va-
lituse ja taluse egade vahel. 1886.
seadus aga kõrvaldas aadli sil-
lelt kohalt ja kuigi tehasse kat-
seid, ei saada vastavat institui-
ti nii mitu ellu kutsuda.

Loris-Melikov võtab selle küsimuse
üle ja asutatakse keskuse
side ministri abi Kahanovi juha-
tusel - kes pidi vastava projekti
välja tutama.

Vastav projekt tõstatigi välja
ja see põhines volosti - valla au-
tonoomsusel.

Ka Talotai proldas se küsi-

Parun Nikolaí

muust, kuid ta saadab Pobedonostsevi
le ka selle projekti, et teada saa-
da selle arvamus.

Pobedonostsev saadab Kahanski
projekti kohta täiesti mahategeva
arvustuse. Ta loeb seda „laste kä-
perdiseks”- ja ütleb et selle korsta-
mine vastab saksa eluvõraste
professorite tegevusele.

L. Tolstoi jätab nüüd projekti
esitamata ja teostatati välja uus
projekt n.n. zemski načal'niku
te institut, mis hävitab täieli-
kult valla- volosti isetegevuse.

Vastav projekt esitati valitou-
sely kuid valitouse enamusjel
neid selle poolt. Küser hoidis
aga väheemure poolt ning kin-
ostas vastava projekti ja see
anti nüüis seaduse välja.

Pobedonostsev segas end aga ka ha-
riduspoliitikasse. Tema mõjul val-
landati haridusministe Saburov
ja kutsuti uus haridusminist
niks halthane Nikolai, kes oli

Hariduspolitiika

Nikolai

Seljanov haridusmonister 1882-1898a.

Tema ajal tööteti gümnaasiumites õppe
naisus, et lastest saaksid vaid uskamata
lapsed.

Kui algkoolidest ulistab Seljanov zenshov kes-
kide asemel, sindi kooli. Selle järgluseks laugel
rühavõrk ja 1897a rahvalugemise andmetel
on kirjastamattuid: mehi 41% ja naisi 87%.
Suur osa lapsi üldse kooliharidust.

luteriusuline

Kuid Nikolai ei alista alati Pobedonostsevi ja ta lahkus omalt kohalt alles aasta pärest. Põhjus oli selline vahijuhus Moskva prof. sori Ljubimoviga.

1882 a. pidi Ljubimov lahkuma ametist - eriu mineva, kuna ta oli 65 a. vana. Kuna oli teada, et Ljubimovile ei pikenda ülikooli nõukogu teenistuse aega, sest ta oli väga suur intrigant ja ehakallegiaalse kärtumisega, esines Ljubimov haridusministri võimul ees palvega, et teda nimetataks edasi professoriks keisri käsukirjaga. See pahandas aga Nikolaid ja viimane esines tsaari ees arvamusega, et seda ei tule teha. Tsaar kinnitas Nikolai arvamuse. Nüüd aga hakkavad katkestama Ljubimov ühendamise Nikolaid ja viimane lahkus ametist.

Paran Nikolai asemele saab nüüd uues haridusministri Deljanov ja see on kurb ajastu vene hariduspoliitika.

Deljanov
1882-1898

Deljanov ei pane üldse vastu Pobedonostsevi ja sellepärast saab Pobedonostsev aruvalist.

Mü ei Lohi näitaks loenguid pidada Prant-
suse revolutsioonist.

ujaks sellel alal.

Pobedonostsev on ka auter 1884 a.
väljaantud ülikooli seadusel.

1884 a. ülikooli
seadus.

Selle seadusega kaostati palju üli-
kooli autonoomsust. Professorkond
peab ettekirjutiste järel loenguid
pidama, naisterahvad uualdati üli-
koolest *me.*

Ka kohtunõusteriinui alale ula-
tub Pobedonostseri vsm. kohtunõu-
stuses oli Nabokov, kes oli juba
Loris-Melikovi ajast ametis.

kohtunõusteriinui

Nabokov

Nabokov ei julge tösta oma vält
Aleksander II kohtunõusteriinui vastu.

Pobedonostser ja Katkov ei psolda
aga kohtunõusteriinui alalist ametis
olekut v.t. tagandamattust *me.*

Nabokov ei taha aga met novel-
li sün välja anda ja sellipärast
leial Pobedonostser sün endali
uue käsilase senaator Manassei-
ni viirus.

Tema abil koostatakse 1885 a.
märkusiri küsimise kohtunõusteriinui
duse kohta ja tehti ettepanen

1885 a.

Nabokov vallandada. Nii ka sündis ja Manassein saab uueks kohtuminstriks.

Paleidonostsev saab suga omale suure võnu ja teuaga peavadas. vestauea ka teised, sest keiser hoitis tavaliselt ikka vähemuse poole üigi uueks üksus, kerhu kun- lus ka Paleidonostsev.

Paleidonostsev ei psolda ajakir- jandust, nii nagu seida eite ka Aleksander III. Kuid Katkov suhtes teib Paleidonostsev erandi. Ta nõjutab sageli Katkov kiin- tama ja esitab siis nüid antoklov nagu Peterburi reaktsioonilise elts- konna arvamusi ja mitteid.

Kuni 1905a. revolutsioonini pole venes tseentraliseeritud valit- suot, sest iga ministri käis ise läbi kiisri ga, mitte pea- ministri kaudu. Ministri alid na- gu kiisri agentid, mitte aga kui valitsuse liikmed. Mini- st- rid olid sageli ürestisega lausa vaenujalal. Nad olid vaid keski

valitsusnõud

nõuand.

Oli elmas vastav fiktsioon, et "keiser valitseb", s.t. keiser võtab valitsemisest isiklikult osa.

Kui revolutsionaaride tegevus lihenub, siis tahab Loris-Melikov läbi viia tsentraliseeritud valitsust peaministri kaudu. Seda aga ei saadud läbi viia ja olukord jäi endiseks.

Tegelikult peaministriks su-
jumb nüüd Aleksander III ajal Po-
bedonostsev. Sellest on teadlik ko-
gu maailma ja ka vene riigi teadlikum
osa. Sellepärast pöörduti ka alati Po-
bedonostsevi poole, küll kirjalikult küll
isiklikult. Tema olemuslikud olid
alati rahvast täis. Sün oli inimesi
suurvõrreidest kunni ettevõtjateni.
K. Pobedonostsev kuulab alati osavõt-
likult inimesi ja sellepärast ta
võidab palju sõpru ja pooldajaid.

Pobedonostsev ei võta ametist ka-
su ja ta testab ausalt ja otsuko-
helselt oma venete rahast.

Ainult välispoliitikas pole
Pobedonostsev kedus. Selleaegne
välisminister Giers (Treppe) oli tühine

välispoliitika

Giers

ametisse A. Gortšakovi jäule. Nüman oli
kaua aega ministrite nõukogu esimees s.t. peaminister.

Pobedonostsevi ei tee raskesti giirsi-
le - usaldades tema välispoliitikat. Ja
giirs omaenda vastutusse hoiab
välispoliitikas alal rahu, sest Alex-
sander III ajal ei püta ühtki sõda.
See kõik tuli kasuks Pobedonostse-
vi tegevusele.

Pobedonostsevi arvates on Vene orto-
doksia vaenlasena peaausselt rooma
katoliiku kirik ja vastav usk. Il-
liseks vaenlasena, kiriklikus kontsepti-
onis, oli Pobedonostsevi arvates
Paola.

Idari oli Vene vaenlasena, kirik-
likus kontseptioonis, Pobedonostse-
vi arvates, katoliiklik Austria-Unga-
ri.

Vene ja Austria huvid ristuvad Bal-
kanil ja Pobedonostsevi arvates tuleb
Balkan riike taastada Austria
vastu.

Vene-Prantsuse lähene mine on Po-
bedonostsevi arvates väga tähtis, et
vastukaalu luua Inglismaale.

Pobedonostsevi oli tegev ka

Vene pürimaadest ja vene muulastega.
 Siin ta tegelas koos Katkovi ja Jüri
 Samariniga.

Vüimane pööras eriti tähelepanu
 vene läänepoolsetele ääremaadeli-
 ja teema on kõige kindlam slaavil-
 suse ideoloog Vene ääremaade küsimu-
 ses.

Pohedonostsevi arvates peab Vene hoo-
litsema sellest, et Venes elutserad rah-
rad sulaksid Suur-Vene rahvaga ja
estkrätt tuleks ümberrahustada
räike venelased ja valgevenelased.

Ilujal, kus rahused pole omava-
hel suguluses, tuleb assimileer-
imiseks kasutada Vene õiget norku.

Si saad ja kaluõkseid ja tatarla-
 sid venelast, vaid õigenok ürib siin
 ahiks alla.

Eriti kõrgeima kultuuriga lää-
 nepoolseid äärerahvusiid on Pö-
 bedonostsevi arvates vaja ümber
 rahustada. Kuis seda aga teha,
 sest ~~on~~ ju teada, et kõrgeim kul-
 tuur pääseb maksima alama
 kultuuri üle. Pohedonostsevi ar-
setab ka siin Vene õigenouga.
 Vükaua kui äärerahvused on

kõigis Euroopa suuremas ajalehis.
Neile vastab Pobedonostsev, teatades
et Venne on Balti provintides oma
riigi piiride kaitsja.

Veel avaldab avaliku kirja Pobedonostsevi vastu H. Dalton, reformitud kiriku epetaja Peterburis.

Daltoni avaliku kirja ositab keiser Aleksander III selle äi Taani kuningas. Nüüd pöörab Aleksander III are ka Pobedonostsevit, kuid nimane oskab siit puhtalt väljaltulla ja jätkab endiselt oma poliitikat.

Et aja reantrioon ei jää juurmas, seda Pobedonostsev alul ei nokunud, kuid peab seda süüks nägema 1905 aastal.

Pobedonostsevi mõju laugel Aleksander III lõpu aastail. Veel rohkem aja laugel ümbuskornal usk teema vrimusse.

Pobedonostsev oli ju korstamed valitsuse ja valitsus paistis olvat korras. Ajajressul hakkavad aja ministrid emantripemuma ja Pobedonostsevi tahtsus seisis just teema mõjms Aleksander III.

Kuma aja Aleksander III valitsemise aeg oli rahulik, siis teusis

majanduslik elu ja tööstus, raudte
võrk tiheneb jne. See kõik mõjub
kaasa ka selles, et Aleksander III
kes on enam kogunud, muutub
iseseisvaks.

Suur näljahaasta a. Venes tõs-
tab esikohale majandusüksimuu-
sed - algatatase Siberi raudtee
ehitamist jne. Näljahäda tõstab
esile ka kuristiku, mis valitses
kõrgema kihi ja alama rahva
vahel.

Uueks täheks majandusalal töu- Sergei Witte
sel I. Witte, kuigi Pobedonostsev jääb
veel sisepolitika juhiks.

Kui Aleksander III surib 20.8.1894.
ja uueks valitsejaks saab Nikolai II,
süs väheneb ka Pobedonostsevi osa
tähtsus.

Nikolai II
1894-1917

Nikolai II troonipärijana oli
oma lihtsa käitumisega popu-
laarne liberaalide hulgas. Ar-
vati, et Nikolaiist kujuneb sama
sugune liberaalne valitseja nagu
oli seda Aleksander II. Selles mõttes võib
selitada ka hulgaliste truualambliku-
de addresside saatmist liberaalide poolt

Nikolaile.

17. I 1895 a. peab aga uus tsaar Nikolai II
sisuste esindajale kõne, milles teatas,
et ta tahab alalhoida isevalitsuslikku
korra ja ärge keegi laste, et nende „mõt-
tetud unistused pääsevad mõjule“.

17. I 1895 a.
deklaratsioon

Kõne oli koostatud Pobedonostsevi poolt,
kuid „mättetud unistused...“ asitab Nixo-
lai ise kõnesse, et rohkem mõju avaldada.

See kõne teab liberaalide ringkonnis suu-
repettumuse esile.

Pobedonostsevi mõjul saab veel 1895 a.
Ivan Gorevõekin Vene siseministriks,
kuid see jääb ka viimasena Pobedonost-
sevi mõjuvalduseks, ning sellest ajast pea-
le vabaneb Nikolai II Pobedonostsevi mõju-
alt.

1895.
Pobedonostsevi
võimane mõju-
avaldus.

Otsustavateks teguriteks aga saavad
nüüd n. u. „majandusliku uuenukid“,
ministrid.

Esimeseks - st. peaministriks, tõe-
sest nüüd rahaminister Sergei Witte. Ta
juhhib edukalt Vene majanduslikku
ja tööstuslikku industrialiseerimist,
Vene raudtee liinide ehitamist
ja ta on ka tähtis tegelane Kauge-
ida küsimuses, mis saab Nikolai II
valitsusajal üheks tähtsamaks küsimuseks.

peaministriks
Sergei Witte

20
B. II 1939.

Pobedonostsevi õnne ja tähtsus Tsaaril
mil kord 1905 aastal, kuid see püsis siis
vähe aega.

Pobedonostsev asus tegevusse pettununa
Aleksander II liberaalsetest püüetest ja
reformidest.

Ta on eklektia. Ta suudab revolutsioonis
lovestada ainult näiliselt
ja tegelikult suure reaktsiooni taga
areneb revolutsioon, mis puhkeb esile
Vene-Jaapani sõja ajal.

Teda revolutsiooni ei osanud aega
Pobedonostsev ette näha.

Pobedonostsevi valituse politika edendas
just revolutsiooni.

Kü kasvatas opositsiooni zemski
načal'nikute institutit eiti tegevalt.
Samuti intelligentid areneb opositsiooni
valituse tegevusega.

Vene majanduselu.

Sellel ajal polnud Pobedonostsev mil-
lalt kedus.

Vene rahvamajanduse tähtsaks
on mil olusid, mis tõi endaga kaasa
agraarreform 1861. aastal.

Tõrjus kiiresti kapitalismi sis-
setung ja see areneb jõudsalt edasi.

Väga raske ja konservatiivne püües-
dine põlvkond, püsib, kuid mõnes
osas piiratakse seda küüalt üle-
via kapitalistlikule alusel.

Venemaa oli kaua püüenud majam-
duslikus arenematuses; ta oli lõuga
isoleeritud püüenud buržoas-
Riiklik organisatsioon oli küll
tsentraliseeritud, kuid ni paljud
lugu majandus luga.

Venemaa oli laienenud tegevalt
ida ja kagu suunas. Vene riik püü-
dis välja juuda loomulikud piir-
idensi, kuid see oli puht riigipoli-
toline suund- majandusel paljud
sün mingit põhjust.

Vene buržoaslik mehhanism
oli tehtu suur. Seda tingis Vene
suur maadala ja politika, et rah-
vast tulib valitseda ülevalt poolt.

Kui 1861a. agraarreformi järel
tuli mõelma kapitalismile, siis
tulib kõigepealt mõelda head
teede ehitamise. Nii hakkatan-
se ehitama raudteid, sest
se tingis ka Vene riigikaste.

Briti Siberis on tähtis raudte ehitamine, et valitseda seda maad ja kaitsta järjest agressiivsemas muutuva Jaapani eest.

Kuid raudte ehitamine ja kapitalismi tüüs, ei too kaasa uusi siseturge, ega linnade uu-
renemist. See alenes sellest, et talupidajad otsivad endale maad ja sisekolonizatsiooni on teata-
vas vastolus kapitalismi arengi-
ga.

Talupidajad pole harjunud agaüle mineva intensiivsele põllumajaa-
dus süsteemile, vaid jäi ekstensiiv-
sele põllumuus süsteemile tüüks.

Tööstuslikud resourused, mis tek-
kivad laialipaisatuna Venes, va-
javad sidet ja sellepärast haka-
tarsegi ehitama raudteid.

Sin on tähtsad vene rahaminist-
rid:

Nikolai Bunge, kes oli raha
ministries 1881-1887a. oli hästi tead-
lik vastoludes, mis Venemaal
oli tekkinud uue arenguga.

Rahaministrid

Nikolai Bunge
1881-1887
raha ministri

Nikolai von Bunge oli majandusteaduse ja
statistika professori kuni ülikoolis.
Rahaministriks koraldas närgatavalt Ven-
e riigi elamist ning teostas proteksionistlik-
ku tollipoliitikat.
Teema ajal paudis maksimaalset Venes esi-
mised töökaitse seadusi.

terve soogu kord - külarõõd vastulab manne-
est.

Ametisse kutsutud on ta loois- illeko-
vi postlt ja püüab talurahva oluko-
da parandada.

Ta püüab valdada põllumajandust
rahaministeeriumi alt, kuid see ei õn-
nestu tal.

kuni 1894 aastani jääb Venes põlluma-
jandus rahaministeeriumi alla ja
alles siis luuakse iseseisev põllu-
töeministeerium.

Tema eesmeks tähtsaks re-
formiks on maamaksu reform
ja tema kaotab ka pearaha. See
pearaha oli rahvale vihatud maks.

maamaks
pearaha
kaotab

Ta kergendas ka maksu - u. u. väga
ostumakse - buksyn'isi, mis pandi
maksma 1861a. agraarreformiga.
Sainuti püüab ta korraldada
ka tatarlaste postlt sisseetatud
maksu u. u. kogumise õigus

buksyn
kergendab.

See aga ei õnnestunud ja 1885a. kukub
vastav reform läbi.

Edasi püüab Bunge korralda-
da ka vene külakond- obuzunka't.

obuzunka

Vene külakogukond- obuzunka
oli väga tähtis agraralal- ja

Ilma tema nõusolekuta ei saa
mingit uuendust agraaralal ette
võtta. Külanõukond päästab
küll nõusiku hukkimisest, kuid
ta jätab nõusiku süüsi nälgi-
nise tasele ja seob teda arenguga.

Bunge püüab seda obusenaat kas-
tada, kuid see osutub rimatuks
ja alles Stolõjini kaotab selle.

Bunge teinuks on, Talurahva
Pällupanga" asutamine, mis pidi
olema vahendajaks müüa- s.t.
nõusiku ja talupoja kui ostja
vahel. Pällupank ei saa aja-
vene talupoegade juures populaar-
seks, kuigi ta andis laenu sad-
sal tingimusel- 8% -ga. Siin oli
ka juba tasumise protsent juurde aua-
tud, nii et laenu osutus väga saadsaaks.

Talurahva Pällu-
pank

N. Bunge järglaseks sai rahaminist-
riks Võšnegradski, kes oli ametis
1887-1892 a.

J. Võšnegradski
1887-1892

Ivan Võšnegradski oli Katkovi kan-
didaat. Ta oli matemaatik ja
pääses 1886 a. rügistumise.

Tema seadis oma eesmärgiks

Vene väeringu reformi. Väering jodi rahanduspoliitika
rajatama metall rahali. Seis-
 ni see püsis paberublal. Nõsne-
 gradski tahtis Vene raha üia
monometalli alusele - kas hõbedas
 või kulla alusele, see polemeid
 tal esialgu veel selge.

Ta püüis maksma tugevad tel- rahareservi
suurendamine
lid, hakkas nõudma talupe-
gadelt manse jne.

Ta tahab sellega suurendada
 riigi raha reserve ja peab tähe-
 dama, et Vene kaubabilans alitõesti selle järel-
 duksel 1/3 miljardi rubla võrra antüüme. Riigi-
 tagavarad tühid kuni 3/4 miljardi rubla.

Tema sihi taotlemisses on väje-
lin ehitado ka raudteid.

Edasi hakati hakkama Venemaa abis- väliskapital
tamises ka väliskapitali. Esimene välis-
laen tehti 18 a. 125 miljoni rubla suuruse
Prantsusmaalt, Prantsuse valitsuse ta-
gatisel.

Alusord, et Prantsusmaalt hakkati lae-
nu Venemaale, loob aluse ka suuremale õpp-
nusele Prantsus- ja Venemaa vahel.

Nõsnegradski alusord halveneb aga
1891a. püüa ja viljaskalduse järelduksel.
õppotsiooni tema vastu kasvab suurens

Ka Durov - tsirkuse klooeri pilkab Võsnegradskit. Peterburis tsirkus lasel Durov dressentid seal tõsta kõiksugu asja, kuid paberisubla ei suuda siia üles võtta. Küsimusele, miks siia selle maha jätta vastab Durov: siia ütlevalt, et inngi Võsnegradski ei suuda paberisubla üles tõsta, kuid siis teema, siigagi seda suutvat teha.

Võsnegradski järel saab rahaministriks Sergei Witte 1892-1903 a., kelle teeneris on Venemaa raudteevõrgu väljarendamine.

Sergei Witte
1892-1903.

S. Witte oli päritolult venestanud rootslane, hariduselt matemaatik ja kutselt raudteevalitsuse administraator. Ta sai varakult leede raudtee juhiks. Rahaministriks saab ta 34 aastana 1892 a. ja samal aastal ka rahaministriks.

20. 11. 39.

Majanduspoliitiliselt oli ta Fr. Liszti pooldaja - proteksionism ja tollide pooldaja.

Witte ühines oma elukäigetest majanduspoliitiliste vaadete poole, kuid keegi varem ei arendanud Venes proteksionistlike ideid ja vaateid nii selgelt kui teema. Teema rahandustehnoliste saavutuste

tusti kohta on alustas naks meelne
hinnaup.

kaubaliping
Saksamaaga
1894 a.

S. Witte selust kõige esmalt kau-
balipingu Saksamaaga. Mõlemad
maad, mis taroa kui ka Venemaa
asusid protektiivlikul alusel.
Saksamaa kaitses omamaa põl-
lundust, kuna Venemaa kaitses
tollidega oma tööstust.

Kui Saksamaa pani tollipeale
vilja sisseveole, siis Venemaa tõstis
1891 a. tööstussaaduste tolli. Kuna
Venemaal puudus kaubaliping Sax-
samaaga, siis käis Venemaa koh-
ta määrus, millega teema vilja
allus maximum tollile.

Tollitariif

S. Witte tub reiserile ettepaneku,
et pandagu maksimum ka Venes
minimum ja maximum toll, kus-
juures maksimum toll kehtiks
Saksamaa kohta. Keegi selle
vastu oldi valituses, süski rimmi-
Tas reiser selle tollitariifi.

Witte deputeeb küült ja paneb
tollitariifi maksma. Ka Sax-
samaa tõstab tolle vene vil-
jalt ning mis kestab "Tollisada"

Witte awal set see on Alexander III enda Idee!

hulle aega. See teeb vene poliitilises
ringis arvava meeleolu vile, ning
Hitte tekitab valitsuses vaid so-
jaminester Vannovski.

Hitte ei anna aega järele - ja peagi
selgub, et Saksamaa on sunnitud
alustama läbirääkimisi, kuna ta
oli saanud tööstusalal tugevasti
kammatada.

Vene alandab talle, sama tub
ka Saksamaa ning 1894a. sõlmis-
takse kaubalepingu Vene ning Sax-
samaa vahel.

See toi Venele suure viidu, kuna
Saksamaal valitses teatud pettu-
mus.

See oli esimene suurem Hitte saa-
vatus.

Teine Hitte reforme oli viina
monopoli marksmapanek. Hitte
ise oma meeleaardes kirjutas,
et selle mõtte algataja on olnud
Aleksander III, kuid kuskohast teema
selle on saanud - siin ta arvab
olevat Aleksander III taga Katkovi.

Aleksander III olevat tahtnud
sellega viidulda alkoholismi vastu.

Viina monopol.
1894a.

Kokkuvõtte

Tegelikult aga sai vüna monopol riigile tahtsaks toluallikaks.
Vene riik võttis varemu aktüüsiman-
su, mis tuli "omxyu'i" - ülesostmise
asemele.

See vünamonopoli idee oli uue-
kusajal polnud viel sellepa kat-
setatud. Pravuste sisis, sellest
vüna müügi ajnu kuulub riigile,
kuid vüna tootmise ajnu kuulub
erattevitjaile, kes peavad nüpalju
tootma, kui riik nõuab. Ka
vüna qualiteedi siyutas riik ette.

Erattevõtted andisid riigile toot-
vüna, kuma puhastussisseadised
kuulusid riigile.

Vünamonopoli vastu aldis tugemas-
te - kuid haskimata sellest andis
18. vi 1894 a. vastav vünamonopoli
seadus, mis kestis kuni 1914 a. - mea.
iluasojani.

Vünamonopoli seadus pandis
mansua ringkonnaliselt ja üle
terve riigi. Väljajäid vaid Türketaan,
Taja Kaukasus ja Amuri püirkond.

Baltimaail pandis sa vünamonopol

Nikolai II kuulostas Prantsusmaata ja kuningaksi
andis nite Prantsuse peaminister Méline.

maksma 1900-1901a.

Vinamonopol andis riigikassaalepa-
ju Tulu; aastast puhastulu 600-800mil-
joni mulla, mis teigi välja 1/4-1/5 riigi
eelarvest.

Hitte kolmandaks uformiks on ra-
havaaringu stabiliseerimine kulla
alusel.

rahavääringu
stabiliseerimine
kulla alusel
1897. 3 I

Venes puudus vastav kirjandus
rahavääringu kohta ja nii puudusis
teoreetiline kui ka praktiline kants-
lus.

Bunge asus seisukohale, et vää-
ringu alusks peab olema metall
valuuta - ja sellers^{peab} olema kuld,
nii siis monometallistlik seisukoht.
Selle üle vaieldi frantsiistide ja
ka valitsusliikmete hulgas ning
Prantsusmaal anti isegi Nikolaii^{le}
üle vastav määrus, et kuldvääringu
alusel mure on hädashitlik. Nikolaii
andis aga edasi vastava materjali S. Wittale.

Hitte asus tegevuse energiliselt.
1896a. aprillis võtab Hitte selle kü-
simuse üle riigi ühendatud de-
partemangus. Kuna sinu aga
ilmneb laiskus, siis otsustab Hitte

1896. aprill.

tegeleda kiirelt ja ta võtab endale
abiks rahanduskomitee.

2. I 1897a. peetakse rahandusko-
mitte koos alex keisri juhatusel
ja selle jäulduena okmub 3I
keisri määras, millega Vene raha-
vääring asetati kulla alusele
pariteediga 1 rubla 2 2/3 franki,
mis jäi püsima kuni Vene
vääringu kukutamiseni. Huma
sõja ajal.

2. I 1897

3. I 1897. unans

See oli väga tähtis sammu.
Rügirahva kullafondi täiendati
laenudega välismaalt. Vene
rügirahva välislaenud olid võid-
lemisi suured ja need tehti pea-
miselt Prantsusmaalt.

Välislaenuid

1888-1896a. tegi Venemaa Prantsus-
maalt 13 välislaenu ehk emissiooni
5519 miljoni franki väärtuses.

Iga päev laenas selle ajajooksul
Prantsusmaa Venemaale keskmiselt
2 miljoni franki, ehk täpselt
üldse 1.890.000 kuld franki.

Vahetult tuleb välislaenudesta-
garimine, kuid 1901a. alg. näitavad

mad jällegi tõusu

1901-1906a. Lub Venemaale Pariisi raha-
turult jällegi laenu 2204 miljoni
kuld franki väärtuses.

Suu osa välislaenudest täpselt just
nügi eelarve katteks. Ka raudteede
ehitamisel kaeti tehutuid sum-
me - 659 miljoni rubla - välislaenu-
dest.

Hitte sai väga hästi aru, et sel-
line credüdi peal elamine ei vii
kesta kaua, kuid see oli teema ar-
vates tarvlik, et suure kapitali-
lismis Venesse. Välislaenuid ra-
kendatakse ka tööstuse rajami-
sele ja vene tööstus hakkab
tugevalt arenema. Maa indus-

rialiseeriti kiirelt ja ja hepsalt,
ning see on väga tähtis samm.
Venese hakkab valama ka võõrriiki-
de kapitali, tekivad võõrriikide ala-
mate pealt asutatud aktsieltsid jne.

Kõige selle eestvõtjaks ja suure-
maks eestvõtjaks oli riik ise.

Kui Hitte ametisse tulisel nügi
raudteede võrk olipikk 31.000 km, mis
10nd aasta möödumisel, s.t. 1902 aastal

Tööstuse tõus

Vene rasketoöstus = rauaja trase toostus oli
1893 a. 945.000 tonni suu, kuid juba
1902 a. 1.870.000 tonni.

oli Vene raudte võrgu pikkus juba 64.200 km.
 Nüchitati keskmiselt igal aastal üle 3000 km. raudteid!

1893-1902a. Vene raudteistius kahekorralistus

Rasketööstusele järgnes tekstiilitöös-
tus. Kui 1897a. on käitis 34.000
 ja nende hulgas suurekäitisi, kus töö-
 lisi oli üle 1000 käigest 10, siis juba
 1902. aastal oli selliseid suurekäitisi, kus
 töölisi on üle 1000de, üle 300. Alusard
 on nii siis põhjalikult muutunud.

Trenuvad ka linnad kiirelt ja ka
 meie maa linnad saavad siit edu.

Uue rahvastiku sotsiaalse koos-
tise kohta pole meil võimalavat
 andmeid peale 1897a. mil pandi
 massa esimene rahvaloendus üle riigi.

Vene rahvastiku
 sotsiaalse koostise

1897a. pollutööli 94. miljoni elä-
 nixku, ehk 75% kogu rahvastikust

Tööstuses 12 miljoni - üle 9% kogu rah-
 vastikust

Kaubanduses ligemalt 5 miljoni elä-
 nixku, ligemalt 4% kogu rahvastikust.

liiklems-alas ligemalt 2 miljoni
 ehk 1½% kogu rahvastikust

ametnikud ja sõjavägi üle 2 mil-

joni - 1,6 % kogu rahvastikust.

erastõustus 5,7 miljoni elaniku -
kuu üle 4 % kogu rahvastikust.

Käik see oli niigi teine.

Tõustus oli küll lõpmata soodus-
tatuks olukorras, kuid tal püüdis
side talupidajaga; kuna ka talu-
poja ostujärg oli väga väikene
süs tööstuslik areng tundub ole-
vat triiphoonelise - kunstlike ja
sellele peab järgneva kriis.

kriis Venes
1899a

Kriis algas Venes 1899 aastal.
Sellel on veel teine põhjus - ühen-
duks Lääne Euroopaga, kus oli
ka suur majanduskriis.

Lääne Euroopas avaldub see
kriis panganduses. Sarsaamaal
tüüsel pangas diskonto $5\frac{1}{2}$ -
7% ja krediitid kitsenevad.

Ka Venes avaldub selle mõju.
Augustis tüüsel diskonto $5\frac{1}{2}$ %;
septembris 6 ja septembris lõpul juba 7%. Ühtlasi
hakatakse krediiti kitsendama.

Krediidi kitsenemisega sattuvad
tööstused ja konsoortsiumid raskus-
tesse. Et saada raha, lastakse
aktiivseid osakõrgute poolt suurel

arvul antrtsiid tunelu. Sellelattu
langeb ka nende hind. Nii oli
vaguinitehase Fõnisi antrtsiate hind
1898a. ul 600 rubla, kuid 1899 aastel
on antrtsia hind langenud 108 rublele.

Peagi tulib kaasa hindade lan-
gus, mille algus on 1900a. esime-
sel poolal. Selle järeltulisel töös-
tus kitseneb, osa töölisti vallan-
datakse ja see suur kriis saab
haripunktile 1903a. kevadel, ning
jõuab sellest üle 1903a. sügisel.

1900a. I poolal
hindade langus

langupunkt 1903.

Tööstus jääb aga kriisilisse
õhkkonda, ning lähed nüüvisi
ka vastu 1905a. revolutsioonile.

Lüüx püüab küll soodustada
tööstust, andes tellijussi suuremal
määral, preemiaid makstes jne.
Kõik need soodustused tulevad
kasves aga esõignustatud kihile,
kema laidad rahvamassid ei
saa süt midagi kasu.

Talupidajad elid suure max-
imide tittu koormatud ja nad
pole ostujulised. Külades pea-
rad paljud kedutööstusest osa-

õitjad kaostama oma töö ja need
n. n. "kustarnikud" jäävad töota, ning
lähivad vabrikute värvate taha.

Venes oli valitsevad kadutööstus - кустарная
промышленность. Nende talumehed tegid kodus
puu luukaid ja teisi esemeid ja müüsid need.
Vabrikute poolt valmistatud idavad metallist
lusinad aga tõrjuvad puulusinad välja - ja nii
kaostavad vene "kustarnikud" oma töö.

Erilysel jäid Venes vabrikutöölised
seosse külaga vene "õduguna" tetta.
Ajajooksul aga side tõdveneb ja
kaeb ja 1890te aastate umbes on
see side maksu veel vaid ko-
hali. Tähtsised paiknevad vabri-
kute ümbruskonnas, ning nad hak-
kavad ka tähelepanema puudust
mis nüüd esile tulevad, ning
tekitab töölislükumise.

Töölislükumise
ne

Juba 1885a. Nikol'ski manufak-
tuuris tekitab streigilükumise,
mis juhib tähelepanu puudustele
milledes töölised peavad elama.
1895a. seatakse sisse ka töölis-
kaits ja vabrikuinspektorid.
Vabrikute poolt seatakse ametisse
vastavad inspektorid, kes peavad

1885a.

tööliskaitse

46
valvama tüliste elamustingimuste
järele.

Juunis 1886 a. antakse vastavse-
du ja asutakse ka palga välja-
maksu regulatsioon. Pandi maks-
ma ka määrus, millega kaotati
trahvivõtmised töölistelt, kuna
töölised said kätte vaid väike-
se osa oma palgast.

1886 a.

palgaväljamaks

Veel kaotati palgavõtmise
töölistele kuponjides, natuuras-
pe. Kaotatakse ja keelatakse
ka vabrikute poolt maksma
paandud suund-müük halva mater-
jali kohta. Vabrikute poolt töölised
summitud sinini ostma halba, kuid kallist kaupa.

Tänapäev jääb aga endiselt pi-
kaks. Kehtib ka ostu. Kisti-
abi pole 60% kätistes. Püudu-
vad koolid ja haridusline tase
on äärmiselt madal. Vabri-
ku valituse omavalid on sage-
dased nähted.

Kuid töölised jäävad enam
vähem rahuliku olukorda, ku-
na mil oli madal kultuur. Kõll
pühnevad stühhiliste nähtuste-
na mõnel pool vabrikute mas-

47
sud. фабрикний нур.

Töölislükumise juhiks saab
töpuks Nene intelligents. Ta peab
aga töötama alul pörandu all,
suis on ta inka isandate klassi
kuuluv ning töpuks ka väike
arvuline.

Kuid töpuks süksi päasetanse
ühendusse töolistega.

Töoliste mässud on alul enda
kaitse vahenditena nähtavad.

Töolislükumise uues joones
kujaneb 90te aastate lõpul see,
et töolised hakkavad nõudma
oma seisukorra parandamist.

Nii Peterburi töolised streigivad
1897 o. ja selle järeltusena anti
gi töpäeva maksimumi seadus,
millega töpäeva maksimumaalse
piiratus määrati 11,5 tunnile.

Siin valitakse vastavad komiteed
ning need astuvad ühendusse intel-
ligentsiga, kes selgitavad Nene ri-
gi ^{valituse} ja vabriku administratsiooni ti-
hedat koostööd.

Valitus katsub pidurdada
streike ja mässe ja siin talita-

Töolised hakkavad nõudma
seisukorra pa-
randamist

1897 a.

töpäeva maxi-
mumi seadus.

ti vägivaldselt ning veriselt.

Kui 1898. tööstuslik tõus langeb, siis saavad käärivad demendid velgi rahkeme haagu.

Seisid teelised streigiliikumises üldajaja osas, kuid üüid siiski sellest enam alla juttugi, ning tuleb aruda kaitse.

Kriis haarab ka küla ja scalt piis kub tuhandeid inimesi välja, kes otsivad tööd rahviku varavate ees. Sellest tekitab tugev töeliste reserv-ja töö. lised muutuvad tagasihoidlikemaks.

Seisises streigiliikumised siid piir. demid üksikute valrikute piirkon. nis. Politiline meend hakkab küll ka juba olevema töeliskuumiste juures - kuid siin on vaja uuel töetajate organisatsioon.

Selles saab 1899a. alates üli. õpilaste liikumine. Üliõpilased kor. raldavad meeleavaldusi, demons. tratsioon pe, ning niest õitavad ka töelised osa.

1. mai oli saanud ka venestis. liste pühaks ja sellel pühal korraldatakse Tänavat rongkäi. ke. ka siin olid avaliselt est.

võljaline üliõpilased.

Näline effect töelistükumistel
ali suuer, kuid sisemine jäud pol-
nud nii suuer.

Streigilükumise - töelistükumise
hülgaajaks võiks nimetada 1903 a.
tekkinud Lõuna Venes töelistükum-
ist, mis oli võrdlemisi suuer.

1903 a.
Lõuna-vene töö-
listükumine

Streigi lainet abistas ka valit-
suse abitus. 1903 a. tuleb see eriti
esile.

1903 a. algab streigilükumine
Bakuus tühistel põhjustel. seal
nõus vabrikomanik ei marga
eiigi ajal palga ja paaripäeva
jooksul haarab liikumine üle
kogu elaniku. Siit liigub ta eda-
si Tiflissi ja mujale, ka Odessani
ja mujale Lõuna Venes tööstusraio-
ni. Repressiida see küll vaibub
kuid protestimeeleolu jääb püri-
na. Valitsus püüab selliseid liikum-
isi taristada ja nüüsis tellak-
se mõttele, et need liikumised
tulivad suunata valitsuse meel-
pärasesse vette. Nii haratakse
se looma Zubatovi ühinguid.

Zubator oli mees, kes arvas, et tsö-
listliikumist tuleb provotseerida
 ja seda suunata valitsusmuutse
rette. See on Zubatorlus ehk zubatorlus
 „Zybanobuzusca“ ning see kestis Venes
1901-1904a. ning see on Vene tsölistikon
 na halvem aeg klassiteadvuses.

Tsölistel inimaldatase asutada
 omi organisatsioon, kuid nende
inimeliks seatakse valitsuse
peelt andstetud isikuid, kes nis
konnaldavad liikumisi vabriku
valitsuste vastu.

Politsei vaatab esialgul rahu-
likult pealt kui konnaldatan-
se meleavaldusi majanduslikus
mottes.

Inerimaks sellisens liikumisi
seks kujuned 19.11 1902a. Moskvas
terkinud suur tsöliste liikumine (2)

Jaatuslikus saab sellele liiku- Odessa liiku
misele aga alukord Odessas 1903a. mine 1903a.
jaanuaris saabub Odessasse

Siseministerin v. Plehve.

Sellel päeval on ka zubatorvõtsinane
(zubatorvõtsinane)

Šajevits, kes pidi süü allukutsuna
töölisorganisatsioon valitsuse ku-
 rides. Siinse organisatsiooni nime
 oli Riippumatu töölis komitee.
 See oli täielmäärav rippuv aga
 poliitilise politsei departemangust.
Odessas tekitab aga streik, kuigi
 Šajevits seda ei taha - ning see
töölislüükumine kasvab Šajevitsil
nõle pea. Valitsus likvideerib sel-
 le organisatsioonile ning saadab
 Šajevitsi Odessast välja.

Juunis 1903a. antakse uus
Tööliste vanemuise seadus, et rahul-
 "dada töölisi. Kuid see on komp-
 romisslik ning ei rahulda ei
töölisi ega tööandjaid.

1903a. Tööliste
vanemuise seadus

Samaal aastal anti uuel sea-
 dus, millega tööandjad tehti vas-
 tutavains tööliste vigastamise
 ning surma puhul.

Venes alidsemitöölise surmad
 ja vigastused sajadased nähtu-
 sed.

Sellises olukorras algab
 1904a. Uue - Jaapani sõda.

Stoja vastu valitseb opositsiooni vaim.
Stoja ekapopulaarsuse tähe all ma-
janduslikus depressioonis lähel Ven-
tsöliiskond vastu 1905. aastal.

9. I 1905 a. toimub Venelaste
 rongikäik Venel keisri palu ette,
 kuid nad võetakse sinu püütu-
 lega vastu. See on u. u. "punane päi-
käpäev".

9. I 1905 a.
 "punane päi-
 käpäev"

Talurahva olukord Venemaal.

Tema poliitiline aktiivsus ja sotsiaalne
 liikumine.

"Ma ja vabadus" sai nke Venel era-
 konna loominguks - ning tekitab ka sel-
 lene võitlus.

Talurahva ehjeldamiseks eli loodud
 maa ülemate - zemskii načal'nikute - ins-
 titutid.

Venemaal on aga viis olukord Kagu
 osas, Põhja osas ja Siberis.

Kagu osas ei tuntud surmismaasust
"kpenocennue upako" - viis kui ta esines,
siis tege tähtsusetul määrat.

Kagu Venemaal

Ma, mida talupidajad siin hari-

sid, kuulus neile endile- ja kõrvaliti-
riigimaa. Maad oli siin külluses,
oli tarotusel ka ekstensiivne majan-
dus. Siin tekkisid suured riigimaa-
sõad ja vieti tarotusle uued põllutus-
masinad, milledega hariti ekstensi-
ivselt maad.

Siin on taluprey riigimaaaja
rahalisel vaherõnnas, ning ta sei-
sund oli parem kui tavalisel Vene
talupõjal - "võimehel".

Kesk Venes valitses aja summis-
maisuus. Kõr siin oli küll maa
küla kogukonna - obzõuna - oman-
dus, kuid siin oli ka mõisa käest
renditud maad - lõikeid - ygere (udel)

Kesk Venes

Summismaiususe kaotamisega jidi
taluprey endale hankima maad
juurde ja nii tekkisid vabadikud
kes rendivad maad mõisalt välgis
pool yderi.

Vene külas suurenes rahvaarv
ning maad lähel raja. Mõisnike
rendid maad, kuid suurendab ka
rendihinda.

Väitlusmaajärgest kestab 1861-
1885/86 majandusaastani.

Vene Taluprey küll nuriseb, kuid

lagajärgita.

Sitralistid hakkavad enam kääri-
ma 1880te aastate keskel, kuid see
oli näiline, ning väikus valitses
edasini kuni 1904 aastani. Selle ühena
põhjuseks oli see, et 1886 aastast
peale tulid rida häid viljaaas-
toid Venes ning viljahindade
tõus jäi suureks. Nõutlasi jääb
ka nõudmine rendimaale
seisuma ja rendihind alaneb.
Sai ja talupidajad vilja suurt kui
ka üldelt maaalalt ja pelevaja
enam mõisnikult maad rentida.

Saueal ajal on ka tööstuslik tõus.
Olekord oli aga 1880te aastate
keskel selline, et valitsus saatis
talupidajate liikumise tõttu au-
buse, ning Witte soovitas ettevõt-
ta reforme.

1903 a. Witte talurahva memorandu-
mis soovitas parandada talurahva
olekorda: 1) põllupidajate tegevuse
suurendamist; 2) soovitas üld
kehtestada zemstvoit maks-
ma jama, mis tõkestas vene
talurahva stabiilsust liikumist;

3) soovitat Vene külas maksmapanna
 üldist seadust, mis kehtis mujalgi
 ja 4) soovitat maksmapanna mää-
 rust, millega vene talupojad võib
 ka külast vabalt lahkuda.

Kuid see Witte memorandum ei
 leia peuldamiest Vene valitsuse
 poolt, ning talupojad seatakse
 veel kõvema valve alla.

Vene intelligenti osa lii-
 kumises.

Vene intelligenti juures võime
 näha kõiksusslikust intelli-
 gentist, mis ei moodusta iseseisvat
 klassi. Nii on seda ikka tõi-
 tud, kuid mil tuleb arvestada
 sellega, et sellel Vene intelligentil
 alid omad huvid ja sellepärast
 võime ka näha tema liiku-
 misest.

Vene intelligenti oli omapärane
 nähe ja võime näha, et haritud
 vaimutöeliste osatähtsus on väga
 suur. Vene intelligent omas ka
separaat suurt tähtsust, et

Kadettide Partei (Ka-De) - Vene Konstitutsi-
onilis-Demokraatiline Partei ühend. Asutatis
1905a.

Vene tööstuslik proletariaat on al-
les hilja tekkinud, ning vene intel-
ligents püüab süü seda klassi
aidata.

Vene intelligents tahab zemstvo
alad omakätte vallutada - ja ta
saab vene zemstvos kolmandaks
elementiks. Ta ei püüa aga süü
raua, sest maomanikud sun-
nivad nad zemstrost lahkuma.
Kuid see zestvo intelligents võib
endaga kaasas ka palju ma-
omanikke ning neist kujuneb
Vene intelligentsi partei - n. n. "ka-
dettide partei" Pavel Miljuksi
juhtimisel.

kadettide partei

Selle kadettide partiiga püüdis
sõbrustada ka Eesti edumeelne
partei Jaan Tõnissoni juhtimi-
sel.

Teisena suuremaks rühmaks
on vene sotsialistid. See jaguneb
kahes: 1) sotsiaaldemokraatidena
ja 2) sotsialist-revolutsionääridena.

sotsialistid

Sotsiaaldemokraadid võtsid oma aluse
Marxi õpetuse, püüdes sotsiaalselt ja majau-

Sotsiaalistide-revolutsionaaride ühine abinõu
on terror ja atentaaadid,

Mõelgead need mehed on Veni isovalitsusliku
kõne vastased ja nende juhid tulevad Veni intelli-
gentsist seast.

duslikult võrdse ühiskonna poole.

Sotsialistid-revolutsionäärid slaf Marki õpetuse
vastased, pannes erilist rõhku masside revolutsioniseerimisele.

Nel on einti aktiivne Venes üliõpilis üliõpilaskon
raud.

Üliõpilaskünnuline areneb vähja
surveavaldustest, mēs pannakse
marxismi kõrgeimate õppeasutuste
kohta 1884a. seadusega, ning mēs
võetakse täbi 1885a.

Üliõpilaskon kujunes revolutsionis suhtes
elvaaks!

Üliõpilaskünnuline tekkis 90 aastail- ja
üliõpilaskon jõudis Vene poliitilise protes-
tide avara teele üige pikaldase arengu
järele. Neist protestidest võttis osa üliõpilis
konna vähemus.

1901a. moodustati eriline professorite
komisjon loovmas üliõpiliskorralduste uu-
rimiseks. Korralduste põhjuseks oli 1884a.
statuut, mēs keelas ära omavahelise or-
ganiseerimise ja mēs üliõpiliskonna poliit-
sil valvata üliõpiliskonna üle.
Kui üliõpiliskon süüdis korralduste
teele, süis oli see menatud esialgu
oma vabaduse kaitsemiseks ja alles
aegamööda teelid juurde üldpoliitilisi
sed näendused.

6. III
üliõpiliskünnu-
mine

Need olid esalt ühised intelligenti rahulolematusega ja esalt ka proletariaadi rahulolematusega.

Seda aktiivset üliõpilaskonna vähenemist püüdis taluda järgnev surve. Et seda aga teostada, selleks tuli esgu üliõpilaskond asetada surve alla. 1884a. statuut andis selleks head võimalused:

Suuremaks protestiks oli üda vahejuhtumid 1887a. Moskva ülikoolis. Siin teostas uut statuuti inspektor Brozgalov, kelle ülesandeks oli eriline üliõpilaste alandamine: üliõpilastele anti kõrvalõhk! See tekitas aga ärevuse.

Üliõpilased kogunevad kokku, rüüds sellele "võrgale" kogus 300 üliõpilase ümber (3000 ali). Siin sejas aga vaheli politsei ja ajas neetidega selle shodra laiali. Nüüd reageris juba suurem hulk sellele.

Järgnevad manifestatsioonid ka teistest ülikoolidest. Selle järeldukel sulistasse Peterburi ja Moskva ülikoolid. Nüüd järgnevad uued rahutused ning selle järelduks on kõigi ülikoolide sulgemine.

Tehtas pettenuest, et üliõpilaste rahutused ei anna tulemusi. Saadi aru, et on vaja toetust ka väljastpoolt ülikooli.

Üliõpilaste manifestatsioon sattus unnikusse. Hakati atrimeet teed eneseavalduseks, ning see leidis kontaktis intelligentisiga väljaspool ülikooli.

Intelligentis juures oli arenenud organisatsiooniline ja kultuuriline idee. Leiti, et üliõpilaste liikumist on vaja organiseerida kindlaks tegevuseks.

Moskvas tekitab 90-ail aastail tugev organisatsioon, mis on poollegaalne. Tema tugipunktiks on saanud üliõpilaste maiskonnad. Selliseid maiskondi oli 1903 a.

Moskvas
üliõpilaste
kannu

36. ja liidu liikmete arv haaras juba enamiku üliõpilasi.

Need organisatsioonid moodustasid oma esindajate koostu keskeorganisatsiooni - liidu nõukogu. Sinna liid esitatud kõik kursuse vanemad.

See organisatsioon oli ametlikult registreerimata, kuid teda salliti ülikooli poolt. See organisatsioon pidi suretsema majanduslikul alal abi üliõpilastele, sanuטיפידי ja tistua ka vaimset ja kultuurilist taset. Ausetatarse vastavalt huvidele üngisid, raamatukogusid kuhu kasudati ka keelatud kirjandus.

Liidunõukogu levitab keelatud kirjandust. Tartus tegeleb sellega Vene üliõpi-

laste kaitse.

See organiseerimine sai nagu ülesau-
dens omaette. Lüüdi nõukogu püüdis
seda orgi säilitada ja püüdis avat-
lida valituse väime järelandmisele.

Nikolai II transilvaaniasel ajal püüti esi-
tada sellenahane aadress keisrile, kuid
seda tahistas politsei.

Kõik koopromissioonid püüded ei lüa
valituse postit postdamist.

Samal ajal liiab aset ka teine intsi-
dent, see on demonstratsioon prof.
Kljutševski laengul. Prof. Kljutševski
vääris meel laengul ülistavalt
Aleksander IIIst, kuid see ei meeldi
üliõpilastele ja need hakkavad vi-
listama. Kõigi lüüdi nõukogu tege-
kõik, mis võimalik, et üliõpilasi
vahandada, karistati süüsi üliõpi-
lasi. Sellele järgnes terav käari-
mine, mida ei suutnud lüüdi nõu-
kogu enam vaigistada.

Krahv Kopnist esineb kõnega ja
sellele järgneb 120 üliõpilase väljä-
soatmine Moskvast. Kõigi lüüdi
nõukogu astub siin vahele amnestia
saamisega, pole sellel süüsi miu-
gid tulemusi.

Järgmine sündmus on üliõpilaste

reembo'tesse, vaid süü pannakse enam üh-
ku radikaalseile organisatsioonile - põua-
da alusele. Legaalse organisatsioonina
erineb aga vastastikkuse abistamise kas-
sa. See on sotsiaal-demokraatide mõju all.

Sotsiaaldemokraatia paneb sellel ajal
 suurt rõhku töeliste hulgas toimuvale
 propagandale. See töeliste hulgas toi-
muv propaganda nõuab organisatri-
oonidelt suurt energiat. Tegutsedes
 illegaalselt, peab organisatsiooni alati
 suure osa liikmeid skverdama -
 kuna tabatud liikmed saadeti maalt välja.

Uute elementide andjaks saab uued
üliõpilaskond. Selles mõttes olid ka
sotsiaaldemokraatide parteile vastu-
meelt üliõpilaste rahutused, mida
nüüd püüti ka summutada. See te-
 kitab aga organisatsiooni üliõpilaskon-
 nas ja just neis, kes pole sotsiaal-
 demokraatide mõju all.

1897 a. organiseeritakse Keskkliidu
 nõukogu eeskujul lüt, kus on isita-
 tud kursuste vanemad. Kuid see or-
 ganisatsioon on elujõuetu ja ta su-
 reb ennemei välja, kui saab alata
 tööd.

1895-1899 a. aga esineb Peterburis
terve rida rahutusi, mis alenevad
illegaalsest organisatsioonist.
Nad avalduvad skodkades, mis

ulatuvad ka tänavale

Varnavits on määratud demonstratsioon. Muravjevi ausaamba avamiselt võtavad osa professorid, kuid selle vastu astuvad üliõpilased

Peterburi demonstratsioonid on siiski rahulikumad. Politsei ei avalda siin ka niisugust survet nagu Moskvas.

1895-1899a. ei heideta Peterburi ülikoolist ühtegi üliõpilast välja poliitiliste rahutuste pärast. Selle vastu aga vastastikkõne abiaundmise karsa suures andas oma liikmete koosseisu välja kardseks. Neist vangistati agitatoritena töölistes suures hulks.

Kolmas element vene haritlastes on zemstvo element.

Zemstvo element

Süa koosneb küll mitte radikaalset, kuid siiski opositsiooniline element. Selle elemendi juurdeval on just 80te aastate lõpul ja see oli just see petunud osa, kes polnud saanud reformide asaliseks talupojades.

Eriti silmapaistvaks sai see osa Venes 1890a. suure välja ajal. Intelligents tungib nüüd vene külle.

Eriti paistavad silma zemstvo statistikud. Nende arv oli zemstvo-tes suur. Samuti paistavad meik

silma arstid, õpetajad ja üliõp. lased, kel-
 lede tegemis seisab nälja hädalistel tsidu
 muretsemises.

See käik oli hädashutu valitsuse ja
sega õis lasta sündida.

Kuid kui intelligent puutus rahne
rahvaga kokku ja õppis nende olukorda
tundma, siis suurendab see opositsio-
ni valitsuse vastu.

Zemstvo element tungis ka edasi ja
haaras kogu zemstvo tegevuse enda
kätte. See oli aga Vene maal konsti-
tutsiooni nõudis element.

See element puutub end ka ulatusli-
kumalt organiseerida. Nii su loodus-
uurijate kongress Moskvas 1894a, siis
Kiievis 1898a. (Vene zemstvo intelligenti
kongress).

Silmapaistvat osa etendavad ka
Pirogovi nimelised kongressid. Pi-
rogov oli arst, -vabameelne kasvatustead-
lane.

Klasises keskorganise kujuneb
Vaba majanduslik ühing, mille esi-
meheks on Pihva maamarsal
Heiden.

See zemstvo intelligent on küll
poliitiliselt tagasihoidlik, kuid siis-
ki suunatud opositsioonile. Ta
avaldab mõju ka talurahvale.

Üldvaade intelligentsi liikumisele.

1890-^{id} aastail intelligents testab tasase,
ideelis-kultuurilise organiseerumise suunas,
kujuvus tsinnub üliõp. larnonnas ühe-
dar protsess. Ja sattub aga vastaltu
poliitilise režiimiga.

Zemstvo intelligents arendab tööd
talusepade keskel.

Intelligents ühitab ka töölisi. 1890-^{id}
aastail vtab sellest osa veel kitsam ring
ja panna se rahvuse rõhku majandus-
liikude näute formuleerimisele. Püü-
tarise töölisproletariaati koondada
ja teemas ise teadmust tösta.

Oma iseloomult on see liikumine
möödukas. Haalimata sellest, püüab
aga administratsioonis seda liikumist
suruda, ning see tekitab teravat reakt-
siooni intelligentsi keskel, mis vüb lõpuni
teravaile kokkupõrkele.

Eriti 1899 a. seisavad vaenelised
poolad sõjajalal. Selle tulemusena
ougi 1905 a. revolutsioon. Intelligents
sil on siin suer mõju.

1899 a. üliõp. laste liikumine ei esi-
ne üksiku episoodina, mille järel
laine kestab 1905. aastani. See li-
kumine tehib tühisest põhjust. Sel-
lens on Peterburi ülikooli rektori

Sergejevitši kõne, kõigepealt aga teema
taktite kuulutus 8. II - ülikooli aastapä-
val. Selles kuulutuses esineb untervalju
üleskutsuga üliõpilaste vastu, lubades
neid karistada kui esinetakse de-
monstratsioonidega. Tulenuses on
 aga see, et aktusel vilistatakse. Ak-
 tus katkestatakse ja üliõpilased li-
guvad tänavatele. Politsei ajab aga
selle tänavaliikumise laiali.

Senini olid üliõpilaste nõuded peirdu-
mis akadeemiliste nõuetega, kuid nüüd
siirdutakse avaramale poliitilisele tel.
 Esineb juba isiku puutu matuse nõue
nii ülikoolis kui ka väljaspool üli-
kooli. Seejuures üliõpilased väi-
davad, et nad ei tegele poliitiliste
nõuetega, ning see liikumine ole-
vat ühiskondlik, mitte poliitiline.

Taktika aga dixteerib vastavalt.
Tehtidest oli suur osa kokkupuutes
tööliskonnaga. Steelevaldusens
oli needne väljaaste - streik ja see võ-
tab laiaulatusliku kuju.

Streigi kõrval on ka veel teine
vahend n. n. obstruktsioon (s.t. strei-
gi nurjajamise püüe vähemuse poolt).
Streik ja obstruktsioon leiavad
hearskiitmist 11. II 1899a. shodka poolt.

Shodra üidab endapooli ka „Vastastikkuse abiaandmise kassa” juhatusel. Sellest teatatakse ka teistele linnadesse ja selle tulemusena on 25.000 üliõpilase streik.

Asja uurimiseks kavaldatakse Vamovski komisjoni, mis koosneb tema esistenuisel hüüesraatidest. Vamovski ise kaldub kompromissile.

Üliõpilased astuvad aga komisjoni liikmetega salaja läbisääkiuine, nõjutades neid esitama soodsamaid tingimusi üliõpilaste suhtes.

Tulemusena on slukard, et Peterburis suubutatakse rahutused, kuid provintsi sist tulevad halvad teated.

Vamovski väimus pole uus tähtsana Koremäskin ja provintsi suhtes strustatakse võtta kõvemu karistus.

Järgneb uus streik millele järgneb juba massiline väljasaatmine.

Passiivne osa üliõpilasi süidab laiali ning ülikool suletakse järgmise aastani.

1899a. kevadel pannakse maksma nende rahutuste likvideerimiseks wäärused: eksijaid ähvardatakse ülikoolist väljakuia ja soldatiks võtta.

Need need ähvardused pole aga suutelised opositsiooni likvideerima. Kõtarimine küll erialgu

vaibub, kuid puhkeb uuesti 1901 aastal.
 1901a. saab üliõpilaste liikumine tõu-
 ke Ukrainast - Harkovist. Siin areneb
üliõpilaste meeleavaldus juba poliitiline
ettevõttena. 19. II 1901a. korraldavad üli-
 õpilased talurahva vabastamise aastapä-
raal hingepalve Aleksanderi ausamba
juures. Sellele on vändlemisi elav.

Harkovi järel tekkivad rahutused
Moskvas ja Kievis, kus eriti viimases pais-
 tab, et üliõpilaskond on tihedalt
 liitunud tsöelistega.

Nii siis selgub, et poliitiline aktiiv-
sus üliõpilaskonnas tungib esiplaa-
nile.

Suuremains valitsusväime surve-
 avalduses on see, et Kievi rahutus-
test osavõtjad - 183 üliõpilast an-
takse sunniviisil sõdatirts.

Sellele survele aga järgneb vastuka-
 ja teistes ülikoolides.

Sotriaal demokraatlik organisatsioon
 „Iskra“ asub üliõpilaste liikumi-
se ettevõtte ja püüab teda liita
tsöelise liikumisega. Nii tekkivadki
üliõpilasist ja tsöelistist koosnevad
põrandaalused organisatsioonid.

Valitsus vastab sellele karmie
 käega.

Likumine haarab nooruse ka meis linnus,
 kus pelepi ülisesli. Nii provintside gümnaa-
siumi viimase klassi õpilased võtavad sellist
lukumist osa. Eestis tekkivad sellised
raevud Pärnus, Rakveres ja Haapsalus,
 mis saavad pioneeridena Naar-Eesti luku-
misele.

Kuna lukumine kujuneb juba valit-
susele hädas õhtlikena, süs püütakse
üliõpilastele järele anda. Uueks
haridus ministriks saab 1901a. Petr Van-
novski.

Antakse ajutised määrused üliõpilaste
kohta, mis peavad võimaldama üli-
õpilastel organiseeruda. See on aga har-
rimine, sest antakse õigus kokkutul-
la vaid ülisesli poselt määratud
isiku jehatusel.

See võtab peima alt akadeemismi
posldavalt üliõpilastelt, s.t. neilt
kes posldasid akadeemilist vabadust.

Vannovski saab elapopulaarsus
ja teema määrustele konnaldatuse
pidulise autodafu.

Ka Rüevis ja teistes üliseslikes
on selline meeleolu. Võetakse tar-
vitusele stüne ja obstruktsione.
Püütakse ühineda ka teiste ele-
mentidega. Kujuneb välja nagu

mingi kindel programm.

1902a. Teinud Moskvas esimene vene üliõpilaste ülemaalne kongress, kus rüüt-
suti asuma poliitilise võitluse oleva valit-
muse vastu.

1902a.

Sügissemester on väikse massiliste
arestide tõttu (juhul on aresteeritud), kuid
liikumine elavneb uuesti 1903a. alul.

Teine kongress hiitis kõvale streiki
ja obstruktsiooni ning leiti vaja olevat
kokkukutsuda süstemaatilist, agitatri-
konilist üliõpilaste silmaringi suu-
rondavat kassalekut. Tuleb laienu-
dada massi silmaringi, korraldada
tähtpäevadel demonstratiivseid streike,
võtta ette demonstratsioonid tänavail
jne.

Üliõp. laskoud aga väsib ja teine
kongress ei anna tulemusi. Liikumise
seendub aga üha enam poliitiliseks ja
revolutsiooniliseks kujuneva liikumisega.
Siin saavad populaarseks atentaat-
did, millede sagedasteks korralda-
jains on üliõp. lased.

Nii surmatakse Karkovi kulemer-
i Obelenski, kes oli väga karm talu-
poegade vastu. Saanuti saab aten-
taadi järeldeisel surma sisemi-
nister Plehve j.t.

See näitab, et üliõpilaste liikumine muu-
tub poliitiliseks liikumiseks ja ühineb

71
Lõpuks revolutsioonilise liikumisega.

Politiilised Parteid Venemaal.

Venes vanimaid poliitilisi ühikustusi kujunes vanadest oppositsioonilisest ringidest, juha Nikolai I valitsuse lõpu aastail hakkas arenema illegaalne põrandaalune liikumine.

Kahepeal nad liivideuvad, kuid 80 a. alul algab see muut pealetun-
gi moodustades „Rahva Tahte - Ha-
poguar boidi” partei.

Selle tegemise jäulduel Terkioni 1879 aastate lõpul atentate.

1890te aastatel areneb Hapoguar boidi sotsialistlikkus ja tema pea idee oli, et Venes on võimaline astuma sotsialistlikku iluakorda. Sotsialistlik iluakord on võimaline ja ainult teatud majandusliku tegemise jäuldukena.

Hapoguar boidi kandis nend-
nieluse idee (ehk rahvameluse idee)
ja see awas, et Venemaal on võimaline otsa astuda sotsialistlikku iluakorda, teatud ra-
lastatud Talurahvale.

Kapoguanas hoolis neosnes väga heterogeensest elementidist. Ta koostati meestest 1892 aastal, kuid juba 1894a. sai ta poliitiline ühendamise võimaluse, juhitud arreteeriti ja saadeti Siberi asumusse.

Tekis suur skeptitsism ja tekis uus organisatsioon. Nõudnaja valja liikmed, kes jätkajaid arvasid, et Venemaa ei saa ette tulevama sotsialistliku luuakorra. Kui seni oli peeldatud atentsate ja revolutsioonide, siis nüüd leidsid, et tuleb veel seda liikumist ette valmistada ja laiendada masside tõmmata.

Nü tekis 1890nd aastatel uus rühm narodovoltsideist ja teistest mida nimetatakse, Rahva õiguse rühmaks? Selle esotsas on Nathanson.

Partei esitas manifesti —

Kuid ka see partei sai poliitika poolest hävitava hirmu ja lihvideeriti.

Sellel taustal tekitab sotsiaal-
demonstraatiline rünnak - Tööst vahas-
tamise grupp, kes püüavad ka-
sutada 1890-^{te} aastatel ettevõtteid
kätka ja kutsuvad töölist üles
võitlema oma õiguste eest.

Sellel pole aga esialgu suurt
järelmust. Si- röövlid mitte
poliitiliste õiguste eest, vaid
kapitalismi vastu käib võit-
lus.

oli kutseline - majanduslik võit-
lus rahalinnaude tööliste juh-
tinise läbi. See oli tehtud sel-
lers, et hoida ära Kapsgradi
hooldi saatust. Nüüd püütan-
se hoolitseda tööliste majan-
dusliku elukorra eest ja seda
kutsutakse separaat ökon-
mistlikuks liikumiseks.

Reaktsioon - pettumus tekitab
kus asi ei läinud läbi.

Pärandaaluste leudehtedega on
nasse nõustada laiemaid maa-
ja separaat püütakse lepaalselt
leotada omi ideid. Sellises
haaleraandjaks saab „Kõrge eesko“

Sellel taustal tekitab sotsiaal-
demokraatlik ühik - Tööst vahas-
tannise grupp^s, kes püüavad ka-
rutada 1890te aastatel ette tulnud
nälg ja kutsuvad tööliis üles
võitlema oma õiguste eest.

Sellel pole aga esialgu suurt
järelmust. Et võidelda mitte
poliitiliste õiguste eest, vaid
kapitalismi vastu käib võit-
lus.

oli kutseline - majanduslik võit-
lus rahalinnaude tööliste juh-
tinise läbi. See oli tehtud sel-
lers, et hoida ära Kapsgradi
boulv saatust. Nüüd püütan-
se hooldada tööliste majan-
dusliku elukorra eest ja seda
kutsutakse separaat orons-
mistlikuks liikumiseks.

Reaktsioon - pettumus tekitab
kus asi ei läinud läbi.

Pirandaaluste leudehtedega on
raske nõustada laiemaid massi
ja separaat püütakse lepaalselt
leotada omi ideid. Sellisena
haaleraandjano saab, koksese

mis lootab sotsialistlikke ideid väga
märgatavalt.

Sellel viitlusel oli ökonomistlik
suund.

Keel enam sotsialistlikult tegut-
ses vool, mis pani aluse oma õje-
tuses reisjoniisidele, Bernsteinile
ja

siin reisjoniiside arvab, et sotsia-
listlikule korrale võib jõuda
ka poliitilise avaldusega ja see
oli teine ökonomistlik suund.

Sotsiaaldemokraatlik suund aga
põlendas teiselt poolt ka suuremat
viitlust ja nende kahe voolu
vahel tekitab terav viitlus, ala-
tes 1897 aastast.

Selle viimase vooli sisetooja
on Paul Axelrod, kes nõuab
poliitilist viitlust.

Vaherõnad avalises mõttes,
mitu suuna vahel jäid selgu-
setuks.

Minskis peetakse 1898a. ille-
gaalselt sotsiaaldemokraatide
kongress, ning siin pannakse alus
ka parteile, Ресейская союга.

meemurekade näpõnär näpõnär!

Koostatare manifest, mille koostab Peter Struve, kes oli alul legaalsemate elementide juht, kuid hiljem muutis omi vaated.

Sün Peter Struve seab tähtsaks nõudens politilise võtluse vene isevalitsuslikele konna vastu ja selle kandjaks pidi olema vene tröliklass.

See manifest teritas suure rahulolematuse sotsiaaldemokraatide hulgas.

Kui hiljem politisi hakkab sotsiaaldemokraati, kes pooldasid politilist võtlust kombutamaks, siis on 1898. see politilise võtluse partei peaaegu hävitatud ja mõjule pääseb jälle ökonõmism.

Pikapeale aga politixud pääsevad jälle võimule, kui mõjule pääsevad Lenin ja J. Stortar, kes hakkavad välismaal andma välja ajakirja "Ukpa"-sõdemed. See on u.u. "Iskra ajastu".

ning see pääsib mõjule 1900 aastail.

Vladimir Lenin - tegelusega Vladimir Ulyanov sündis 22.10.1870a. Simbirskis. Tegus teaduse üliõpilaseks oli ta juba Kaasanis tegeval revolutsioonilises liikumises. Vene võltsis era ake-sander III vastu korraldatud atentaaadist ja mehisteti summa 1887a.

Tegelas advokaadina Samaaras ja 1894a-st Peterburis, pühendas end aga peamiselt vabrikutöölis-te organisatsioonidele alles tegeval püüandalusel Tööliisklassi vabastamise lüüsus. 1897a. suuveliteta 3a. Siberi. 1900a. auel välisuuale ja avitab Sverris ajak. "Iskra".

Lenini peasisuuskohat - esikohal ol. ga tööliisklassi poliitiline võitlus Vene isevalitsusliku korra vastu.

Ta peabid on uel ühendada par-tei. Selles ta teeb rõhutus Food oma ajakirja "Iskra" kaudu.

Iskra esimehe periood on äge võitlus ökonomisniga. Iskra hindab ka üliõpilaste liikumist ja pooldab selle toetamist.

Selle vastu ametiühinguline liiku-mine, mis pani rõhku tööliste majanduse kindlustamisele on üliõpilaste liikumise vastu.

Sellestõttu ka Iskra viidab ind-leninri kaudult ja kui 1902a. il-mub Lenini väikene brošüür, mis

teha - Zmogevams', siis saab see suure parteikõne esalises.

Tõrera mõju on tühisutal ja taasel organisatsioonilisele esondamisel, mis on eiti: Tähtis ja mis tuleb Tõrme 1903 aastal.

Setriaaldemokraatlikud organisatsioonid kehtadel ilid väikesed rühmad. Need esondusid n.u. komiteede' ümber, mis ilid 5-7 inimest suure. Siin laskesid osa etendama nõnda üelda kutu- lised revolutsioonid. Nüüsi nime- tusid setriaalrevolutsioonid nagu mingis tande ühinguks ja sün oli mõjukaal kohal Lenin oma bro- šuuridega.

Eiti pääses mõjule ka kongress- tüsus.

Lenini arvates on see õige tee ja niivisi vöil arahvide apardu- mist ja opportunismi.

See oli reaktiivne õkonoomiile ja see läks Louis Blanci vötetele.

Selline blankistlik tants on tavitusel politikute juures.

Õkonoomistid ja politikud põrka- vad kokku teisel setriaaldemo- kraatide kongressil juulis 1903 a.

Partei nimeks ja, Venemaa sotsiaaldemokraatide
partei - millele juurde lisati "bolsheviki".
Teine on, Venemaa sotsiaaldemokraatide
partei - menševiki.

Bund' eli juudi sotsiaaldemokraatlik organisatsioon
Leedu, Poola ja Venes.

resolutsioonide vastu protesteerides
 korralduskult ja nüüd jäi Lenini
 sülem enamusse. Vieti vastu vas-
 tar programmi ja sellest peale
 hakati Lenini sühnea nimetama
 bolševikkudeks - suaulasteks,
 kuna teisi kutsuti vähemuslas-
 teks - menševikkudeks

Parteide vahel valitses lõhe
 ja nad eralduvad parteis eri fraktsioonideks.
 Kuigi bolševistid jäid partei ühendaval kongres-
 sil Stockholmis 1906a. vähe murese - jäi nende umme
 vana alles.

Suurem osa vastale tõttu asutavad bolševikud
 1912a. iseseisva partei

Eruparteiina bolševikud olid euti
 aktiivsed iluvarvoja päevil ja
 üks läbi ka Vene revolutsioonis
 1917 aastal. Hiljem 1918a. seis-
 suendal kongressil ütles see era-

kond endale nimeks "Vene kommu-
 nistlik partei". Detsembris 1926a. vältis par-
 tei endale nimeks "Üleliiduline kommunistlik par-
 tei - Всесоюзная Коммунистическая Партия".

Tüsel kongressil valiti kes-
 konnitu Iskra meestest. Süt
 jäid välja üda vähemusrahvas-
 te sotsiaaldemokraatide esin-
 dajaid Bund- juutide esindajad,

kes pöördas Venemaa föderatiivset
 ühikorda kuna bolševistid pool-
 dasid ühtlast ühikorda.

Parla ja Leedu esindajaid jäid
 väga sümpärasest et Teine vene
 sotsiaaldemokraatide kongress
 polnud näus nende seisukohta,
 et Parla ja Leedu ei saaks ise-
 seisvaks, nagu Parla ja Leedu sot.
 siaaldemokraatide esindajad
 soovisid.

Nii siis ei saa juttugi olla
 ühisest sotsiaaldemokraatlikust
 liikumisest, vaid valitses teras
 vake.

Bolševistide käes on keokko-
 mitte ja Iskra, kuid peagi viima-
 se Ismetaja muudab suunda
 ja lähub üle vakeruslaste poole.

Vahemaal langeb veidi sotsiaal-
 demokraatliku partei populaar-
 sus, kuid Vene-Jaapani sõja
 ajal ta populaarsus tõusis
 ülesti, nõudes sõja lõpetamist.

Nii niendi vastu 1905a. liiku-
 misel, mis tuli sotsiaal demokraatide.

demokraatide

tia parteile ostamatult, kuigi selle vastu valmistasid.

Sotsiaaldemokraatlikud organisatsioonid arenevat ei kaugemal selliste lühede all nagu Venemaal. Siin toimub areng normaalselt.

Kaukaasia sotsiaaldemokraatlik organisatsioon võtab õpetust Venemaa sotsiaaldemokraatliku partei lühedest, ja saunuti teha seda ka Bunde.

See on sellepärast ka tingitud, et Kaukaasias tegeletakse rahvuslikult lähetatud olukorras ja sinu rõhutatakse internatsionaalsetlikku - rahvusvahelist sukkorda.

Bund teistes juudi väheus rahva keskel teedus ja Poolas, kus juudi rahvastik oli tihedam ja peamiselt proletariaat.

1897a. asutatakse vastav organisatsioonid Meenas ja 1898a. ta astub autonoomse organisatsioonina Venemaa sotsiaaldemokraatlikku parteisse, kust ta hiljem lahkus, kuna teema

kaade - föderatiivne Venemaa-ei
leia pooldamist.

Bund eli Venes exterritoriaalse
autonoomia idee populaarsem
kandja.

Läti sotsiaaldemokraatia
eli 90^{tel} aastatel eiti juuline just
Tõstusliku Rõu linna tõttu.
See val kandus ka provintssidesse
ja kandub üle ka talu-segkon-
nades, kuid teema mõju jäi

Eesti sotsiaaldemokraatide pool-
dajaid liigume 1890^{tel} aastatel.
Sün on tähelepandav mees Mäh-
kel Martna, kuid massi organi-
seerimisele ei asuta. Lisa elemen-
ti annavad väljasaadetud vene
nliõp.lased ja saksa kätõ-
lised.

Antakse välja vastavaid aja-
kirju, Lõku ja Teadus jne.

Osa selle ringi õpilasi korn-
dub ka Tallinna ja koondub in
Tallinna Teataja ümber, mida
trimetab Konstantin Pato.

Tallinna meestest on tähtsamad
Mihkel Martna ja Hans Pöygelmann.

Tartus asutati aga

Kelmeas ühuse moodus, uudisti
ümber 1903 aastal.

Peagi asutati Tallinnas ja Riias
vastavad organisatsioonid - Tallin-
nas etendas tähtsat osa välja-
saadetud tüeline Kallioin.

Tartus saab peagi uue sotsiaal-
demokraatlikku parteise kuu-
luse ühuse rahvusvahelise ilme.

Tartu ühuse jaguneb uue
sotsiaaldemokraatlikku partei
eeskujul kahte ühuse.

Poolas ja Leedus ei tõuse sot-
sialistlik demokraatlik partei
väga suureks eiti Leedus.

Kuid Poola sotsialistlik
partei oli tugevam. See PPS
asutati 1892a. ja ta oli üld-
misi revolutsionaarne. Tema
loovõimeks - loovõimeks sai
Poola iseseisvus. Ta ei leida aga
uue tüeliskonnale, vaid tub ise

ettevalmistusi sojariistat valjaas-
tuniseks Vene isralistuse vastu.

10. IV. 37.
A. S. Kestler w. h. u. s. t.

17. IX 39.

Vene-Jaapani sõda tõi Venepoolt ette
rõõga kergevõimelt. Ülemjuhataja Kuro-
patriin pakkus end ise ülemjuha-
tajaks, lastes teha sõjale kiire lõpu.
Seda lootsid ka teised. Siis muustas
Plekhue rääkis sõjast kui „pisi-
kesest sõjakesest“.

Peagi hakkab tulema teated
Vene vastusist. Selgub, et vene on
ettevalmistamatu, kuid jaapanla-
sed on teinud suure edusammu
ja jaapanlased vajavad oma ede-
nemist ning näitavad endid jõue-
tuumatena varemmini. Eriti püü-
sid nad Nikolait, kui see oli
alles troonipärija ja teostas
rüüri Jaapani, näidata oma
marmetust.

Sõja esimesel nädalil juba
selgus jaapani üliolev. Need
teated üllatasid ja põrutasid
seltskonda ning see sõda süven-
dab veel enam sisepoliitilist
kriisi. Nü ei täitnud Ta Vene
valitsuse loetusid.

Omaavalitsused - Zemstvoed - orga-
niseerivad küll toetusid sõjaväele
ja haavatuile, kuid see pole
valitsuse poliitika toetus, vaid

seltskonna jüu avaldumise.

Valitsus püüab aga seda organi-
serimist takistada. Huurola on
seguures seis, mis juhtus Tuula
Zemstvo esimehe Prooviga.

Loov pidi asuma Zemstvo te kom-
dise etteotsa. See koostis pidi
abistama sätumid. Loov ei
kinnitata aga alul sellele koha-
le.

See Zemstvo keskoorganisatsioon
teostas Moskvas ja ta pidi and-
ma aru kõigist oma teinungust
ja otsuseist Moskva kindral-
kubernerile. See pahandas
keskoorganisatsiooni ja püüti
sellest eemale hoida.

Kuid nagu Loov ei kinnita-
tud, nii ei kinnitata keskoorga-
nisatsioon juhtes - esimehes
ka Siprovi, kellel oli suur
prolehoid Zemstvo tegelaste
seas. See pahandas iiti
Zemstroid ja müüd valitsese
esimehes juha pahempool.
seuati vaaddelega mees
Glovin.

On arvata, et peale sija

loppu valitsus asub veel tagur-
lismale teele.

Selline oli meeleolu, kui tei-
mub 15. VII 1904a. Saksamaa poolt
toimetatud atentaat sidemi-
nister Plehvele. See oli Venemaa
poolt korraldatud
ja tei endaga kaasa sidemi-
nisti vahituse.

Mees sise ministres saab
vürst Sujatopalk - Morski,
kellega tuleb poliitiline kevad
ka valitsusse.

Kuu aega varem - 16. VI 1904
sai Soomes kuuli läbi surma
Plehve lähem kaastöeline - ku-
berner Bobrikov.

Sideminiistri koht jääb ühens
kuus vakanseks ja vürst
Sujatopalk - Morski määrati ame-
tise peale Liaojangi lahingu, kas
venelased said tugevalt lüüa.
Mees sise ministri annab inter-
vjuu - et ta loodab ka noal-
dusele seltskonna poelt.
Ja oli jäänud aga hiljaks.

Küell pehmendatakse määrusi ja
 lastakse Siberi saadetud kir-
 janikke vennaale Tapani. Sa-
 nueti pehmendati ajalehtede
 karistusmäärusi ja vahastati
 vanglast inimesi.

Küid Svjatopolk - Mirski eksis,
 kui arvas, et nende saamudega
 ta viidab seltskonna poolehäid.

Svjatopolk - Mirski ise on kons-
 titutsiooni vastane, arvates et
 Veni valitsuslik kond peab
 jääma endiseks.

Seltskond on aga arenenud
 ja ei muuda end meelt nii
 ruttu. Septembris 1904a. küell
 peeti ka Tsaarske Seltsos koos-
 olek kunniga osavõetud, kus
 hävitati küsimust - kas on
 vaja Veni rahvaesindust. Su
 küsimus etouutati eitavalt.

Veni laevastik oli Port-Artho-
 r's täiesti vangis ja kui ta
 juulis siit lähtis vähjatulla,
 siis hävitati ta. Edasi saab
 augustis Vladivostoki eskaade
 perustatud, ning maavägi saab

Valastuslik haaras legaalsid ja edumeelseid
operatsioone rahvasti kui riikmis.

Läheneval zenustro kongressil

struustati luma na äritegelaste liidud ja need käin
sis ühendada liitude liidures - cosoz cosozob.

augustis Liaojangi lahingus lüüa-
 Idari (septembri) oli hävitatud kas-
 tus 1-10.11.1905a. Mukdeni lahingus. Saamu-
 ti tõi endaga kaasa kibedust
 ka Baltimere laevastiku hävita-
 mine Tsushima lahingus 27.5.1905a.

Kõik see mõjus kaasa nov.
 lutsiooni mõtte arenguks.
 Oktobri lõpul 1904a. peeti
 Vabastusliidu nõukogu
 üldis, et on vaja zemuistortes
 läbi viia otsus, et Venes on va-
 jalik konstitutsiooniline valit-
 sus. Idari nõukogu võttis vas-
 tu otsuse, et kõik zemuistorted
 üli Venemaa peaksid esinema
 konstitutsiooni deklaratsioon-
 iidega, ja 20.11. korraldama poliitilisi bankette.

Kõhtute reform tuleneb tabi-
 väia ju.

Novembris alul peeti tuluva kokku
 Vabastusliidu nõukogu prot-
 otsustatud zemuistorti kossolen.
 Eri algul Sivjatopolu - Mirski
 lubas selle kokkutuleku, kuid
 kuuldus, et süü karatatakse käsitada ka

poliitilisi küsimusi ta kuulab kongressi pidamise.
Sis ta aga teatab, et kongressi võib pidada era-
korterites. 6-8 XI peeti see kongress kahes era-
korteris.

See kongress kujunes poliitiliseks suun-
sündmuseks. Siin rääkiti, et on vaja lõpe-
tada bürokratia võimetus ja asuta-
da rahva esindus. Küsimus seisis vaid selles,
millises vormis seda luua.

Vaated lahuvad lahku - kas ta
peaks olema nõuandvaks asutiseks
või seadusandvaks asutiseks.

Kongressil kaostati ja võeti vastu II tee-
si, mille hulgas ka ülalmainitud.

II teesi siin saab peagi tea-
tavaks üle terve Vene maa
ja saadetakse õnnistluri kong-
ressile ja valastusliidule.

Vastavaalt valastusliidu üsu-
kogu otsuseid korratakse 20. XI
hulgalisel arvul poliitilisi kan-
kette, kus räägiti ette II teesi
ja esineti kõnedega.

Nii siis näeme, et revolüt.
sõjaväe ^{mitte} harkub enam pinda
leidmas. Selgub, et hakatakse
rahkeme nõudma konstitutsi-
oonilist valitsust. Tuleb suu-
resolutsioonide sadu - ja see

algab nra tavaliselt, "Itak meeme
seelõzr."

Kuid ametlikult pole organi-
satsioon olemas ja see liikumisi-
ke osutub organisatsiooniliselt
lütmatuks.

Keiserus esitab 14. XII kaks mää-
rust ühe senatili ja teise valit-
susele

Siin keiseri nraasis on äeldes,
et vene poliitiline olukord peab
jääma muutmatuks oma
aluste prolest. Liidati Teatud
vabadusi ja uuendusi teostada: talusrah-
va olukorda parandada, tööliste kindlusta-
mist, vabadust nra suhtes, ajakirjandu-
se vabamat tegevusi jne.

Valitsuse teadaandes rõhu-
tati, et riiklikud põhialused
peavad jääma muutmatuks,
hoiatati suverääniliste koos-
olekute ust jne.

Selline oli olukord, kui algab
vene preestri Georg Gaponi tege-
vus. Tema liikumine on seotud
"Verine pühapäev" 9. I 1905 (vana
kalendri järel).

J. Japoon ühendis 1870. Ta oli üle
30 a vana ja vana oli koos testse-
mid Zubatoviga. Nii oli ta organi-
seeritud 1903 a. Zubatovi ühingu.
1904a. läkses ta oma tegemises ka-
rupunktile - kuid rahvas ei tea tema
ühendust poliitsei departemanguga.
Ta kujutab sageli rahva kaaju-
malaks. 1904a. hakkab ta te-
gemis muutuma poliitiliseks ja
ta mõni oli eiti suures Peterbu-
ri töeliskommas. Vabastus
lõude poolt otsiti temaga sidet

Paar päeva enne 9. I saab
Peterburis teada, et Japoon kavatsub
konnaldada pühapiltide ja lippude-
ga propaganda raugikõige keisri palu-
ette oma poolt organiseeritud töölis-
tega.

Japoon on organiseeritud 93.000
töelist ja on koostatud mär-
gurini arvelli on allkirja an-
tud 135.000 inimese poolt.

Sin palutakse, et keiser kutsuks igast
klassist esindajaid kokku, kes oleks
valitsemise nõuandvaks asutiseks.

Japoon ei nõua muud, kui
vaid nõuandvate asutiste loo-

Setoralestid ja liberaalid olid seini
Japoni laamusest eemal seisnud.

mist.

Päeval enne 9. I ristmed Peterbu-
ri liberaalid nõutasid endale
audientsi Svjatopsala - Merski juu-
de ja ministrite nõukogu esimehe
juurde - uus professorid ja libe-
raalid teatavad, et tuleks hoi-
duda tööliste rongikäigust.

W. H. lükkab kõik ettepanekud
tagasi ja teatab, et see asi ei puutu te-
mani. Ajutine delegatsioon vaugistati
isegi esialgu.

9. I oli organiseeritud tööliste
rongikäin. Tsaar oli sisetud
ellumisel päeval Tsaarsoje selosse.

Talvepala ette sammub ron-
gikäin, kuid võetakse sinu
vastu kartetõidega. Paljud
põhduvad tagasi ja rongi-
käin sündub Vassili saare-
le kus püüti kindlustada eu-
diid võimaline kallalitus; vastu.
Seda aga ei juhtunud ja nii sündusid
tööliste linna.

Summa said sadanded tööli-
sed. Su 9. I saabki 1905 a.
revolutsiooni liikumise algu-
siks.

Gapsin põgenes välismaale.

Hiljini tuleb Japou tagasi Venemaal ja
 tekitab kärekaes valitsusega vene revolutsio-
 oniliste parteide vastu. Sotsiaal-revolutsio-
 onaaride partei kokkumise otsusel sumati
 ta loomes 1906. aasta märtsis.

10 päeva hiljini määratakse Soja-
 Topola-Missis asemele uus mi-
 nister Bulögin. See toimub
 juba revolutsioonilises õhukon-
 nas. Revolutsioonilised organ-
 isatsioonid kasutavad 9.1 lendlehte-
 dega jne. Väärtakse uus sõja
 lõpetamist ja asutava kogu
 kokkukutsuust.

Kõrgemates koolides streigitan-
 se. Streik toimub ka deustor
 asutistes ja suurtootustes.

Jaanuaris ja vabuaris toimub
 tööliklassi võitlus Venemaal.

Pürimail oli jaanuar otsene
 vastus Peterburi sündmusile.
 Toimuvad streigid mis on poli-
 tilise luurega, kuna vabua-
 ris on majandusliku luurega
 streik.

Lisemaal on streik professionaalne
 sün esitati kutselisi nõudeid.

Pürimail teivad streigid õige
 nette. Nü on Tallinnas streik

Handwritten text at the top of the page, appearing to be a header or title, possibly in a non-Latin script.

leda ei' julemud rōmud segada

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or footer.

juba 11. I. Varsavis kustab streik
14-20 jaanuarini, mis on juba vastuhakku saanud.

Sis korraldatakse mitinguid jne.
Lohutakse ka viinapoodide jõe põh-
jakiht toimetab müüstaunsi.

16. I. Varsavis kujuneb tuge-
beriseks. Sis korraldatakse
suur protesti demonstratsiooni
rõugixäin - kuid siin avasid
väed tule ja 64 inimest sai sur-
ma ning 70 haavata. (vii vastupid!)
Kõik mujal Postlas oli rahutu.

Baltimaail kujunes peastreigikeskuseks
Riia. 13. jaanuaril sündus 60.000 strii-
kima. Arnevad tänava demonstratsioo-
nid ja vastuhakud sõjaväele. Surma saab
üle 60 ja haavata üle 20 inime. Siis peetakse
surma saanud revolutsiooni ehvri matust,
millest osavõttis üle 3000 inime.

Fallimas olid tänavademonstrat-
sioonid alanud prognoosilt R. I.

Aare mail oli streik poliitiline.

Sise Venes on pilt teine. Siin au-
dis 9. I. tõuke majanduslikule
võitlusele.

Tänu mail oli tõeliskond juba
majandusliku võitluse läbiela-
nud ja astunud ühe sammuni
edasi. Nii pole aga lugu sise

14-20
11
12-20

I
II
III

Venes.

96

Moskva tööstusraioonis on ka demonstratsiooni rongikäigud 50.000 osavõtjaga, kuid see lõppes juba 20. T.

Ka mujal on selline nähtus. Väid Saratovis on liikumise suurem.

Selle liikumisega koostas valitsus paljuni oma autoriteedid ja valitsus eli sunnitud tagasihoidlikult jätkama. Need anduvad keisri 18. II artikliga. Need on: 1) keisri manifest-üleksütse rahvale.

2) Keisri ukas senatile, kus kästi jätkavaadata ja asuda määrusi koostama heakorra parandamiseks.

18. II ukas sai teatavaks tüüp-punktiks ja siit peale hakkab palve ja märgkirjade sadusest lubati ju esitada neid. Igal suuremal määral esiniseeritud palvekirjade esitamine. Alul on see tagasihoidlik, kuid hiljem muututakse revolutsioonilisemaks.

Asutatakse erinõupidamine

Lütude lüt luuakse lütude coroda
mises

chka u. u. Bulogini komisjon, mis
peab lahivastama need palvekirjad.
Seuustorid peavad seli koostolekut
ning nõuavad juba rahvaesindust
stse, salajase ja ühetolisakääl-
tamise teel.

(alaj otsused
ühel valmuse

Keiser on sumited seuustvo tege-
laste delegatsiooni vastu võtnud.

Kuid seuustvo liberalism kehtes
lühemat aega. Valitsus hakkab
ka testuma.

Tadel organiseerib u. u. 6. fösioc.
nelaste delegatsioon, mille
keiser juunis vastuvõtab. Vä-
hes valitsusõrimume ja aadeli
vahel tekivad kontaktid on
seuustvo liberaalidel valida
kas ühineda rahvaga või jääda
kesisevaks.

Seuustvo tegelased otsustavad
lütuda rahvaga. duuakse
teine rida lüte, mille alguses
seadmed juba vabastust.

Mais 1905a. on juba 14 üli
venemaalist lütu: seuustvo
tegelaste lüt raudteelaste lüt,
linnade lüt jne.

Tammakse alus ka lütude liidu-
le. Hojuskamaks eluena.

deks saab igal pool vene liberaalne
intelligents.

1905a. suvel peetakse 3 kongressi
ja süü leiavad kontakti sotsia-
listlin element ja kodanlin in-
telligents.

Lüütude lüütus on erinev seisu-
kord vaid Talurahva lüütul. See
lüt tekitab mitte intelligentsi
poolt - vaid tagurlaste jüütide poolt.
Reformeerub see 1905a. ja lüütub
lüütude lüütuga.

Kü kujuneb nähtav liikumise
1905a. esimesel poolal. Küid
formub ka time - nägemattu li-
ikumise pöranda all - ja see saab
ki jühtivaks 1905a. revolutsionis.

24. IV 39.
vt 1. Resol. völmist.
aj enne völm. manifest.

Anteeri kuul toimub poliitiline kons-
tellaatsioon ümberkujundamine, kus sise
sise viskab teade kroonlinna sündmus-
sist.

Kroonlinna oli suurem Vene sõjasada
ja sün oli suur sõjavägi.

23.X toimub kroonlinna suures miting,
millest võtab osa sõdurid, õpilasi ja
mehed publikut. Suis on järgmisel päi-
vel mitingud väesades.

25.X teine konkluse pole algatab
manifestatsiooni rongkäigu- ja küt-
suvad teisi väesid sellega liituma.

Saamal õil puhkeb kroonlinna
tulokahju, mis vallutab ka sõjaväe
ladused ja 27.X suudatakse see-
ning sõdurite vastuhakk suuba-
tada. Suis tuleakse sise teisi
vägesid ja palju maduresid ane-
teeriti rong vasti sõjaväe kätte.

Saamal ajal olid rahutused
ka Pöösas ja 30.X kuulutati
Pöösas sõjaväerühma.

Kõik see mõjus kaasa Peter-
buris ja 1.XI kuulutati Peter-
buri Tööliste Striigi. Täistu-
sed jäävad seisma, ning lin-
nume jääb seisma ka Balti
raudteel ja raudteel

Peterburis intab ra 100.000 töölist
üle 450 kätisest. See oli suurstruk-
turele vastu olid tööturid ja ka ra-
dikaalid.

4. XI aumal valitsus üleskutse
töölisele: "Kunad tööliste lõpe-
tagu struk!" See jääb tulemus-
ta, kuid süks on massis näha
võimust. Ja kui tuleb teade
5. XI, et Krasnlinna maduseid
ei anta sõjakohtu kätte - vaid ai-
nult sõjaväe kohtu kätte, mis
oli objektiveerimise, mis Peterburi tööliste
nõukogu otsustab 7. XI keelpäeva
lõpetada struk.

10. XI otsustab valitsus aga sulje-
da kõik niigi ettevõtted Peterburis,
n. u. loekauti- ja sepa näib, et
bürokratia peab olukorda en-
dale soodsaks.

Sõdurite nõukogu otsustab pöö-
duda tööliste poole, et need loo-
luse 8 tunnilisest tööpäeva nõud-
misest.

Üldist juhtivat, üleriiklikku töö-
lisjuhtkonda pole, vaid olid
üksikud kohapealsed organid.
Nüüd astutakse samme kes-
korganiseerimiseks. Püüti einti

toimumata, sira organisatsioon, raud
tulaste (ühingut) ja ka, liituda liitri

Sellel pole aga enam tulemissi, sest
demokraatlik intelliigents, kes oli
raudteelaste liidus ülikaalus, harr-
kab inka enam maailma.

Samaal ajal tuleb forme kadetti-
de partei asutamine.

Mures samaal ajal tuleb forme
ka (telefon) ja telegraafi ametnik-
kude struktuur, mis on puht ma-
janduslik. Riik tunnustab ainult
postit nende ametnikkude ühi-
nemise seaduse vastases.

Selline oli olukord kantsibis ja
nooembriks.

Uue külas näeme 1905a. sü-
gisel rahutuori, eüti 25 sise Vene
ja Lõuna Vene kubermangus, kus
oli suur võlga xaldus.

Küla elanikkude meelsust mü-
jutasid sündmused sõdurite seas
ja töeliste seas. Eüti nooemb.
mis on tükkumise haaranud
juba läo maakonda, väljaawa-
tud ääremaad ja Poola, kus lii-
kumine oli uulgi teravam.

Lükkumine avaldub massiivse

nüses nüüsa vastu ja vägivalla ak-
tides nüüsa vara vastu. Ühtsuin-
kude vastu aga erilist viha pole.
Ühtsusekud pööravad loomadene
ja põllumistavad keskvallitsust kis-
jalega.

Detsembris alul ja novembris lõpul
on hävitatud umbes 2000 nüüsa
ja 10 kubermangus olr nüüsaale tulu-
tud rahju 29 miljonit kuld rubla.

Nüüsi see liikumine küllalt suus.
Kuid liikumine püüdis peamiselt
agrarirahutustega ja agrarimüü-
mistega. Mõnes nüüsis kohas
oli ka teisi nõudeid, aga vähe.

Vallitus vastab rahutustele ka-
rustussalvade väljasaatmisega.
Kesk Venes kubermangudesse saan-
diti kindral adjutantid, kes pidid
erilise vahenditega rahju jalule
seadma.

Palju teadlikkust oli agraar-
liikumine ääremail ja ka
Poolas. Siiti terav liikumine
oli Läti alal, kus sotsiaaldi-
mokraadid hakkavad seda lii-
kumist juhtima.

Süü tuleb vastu sotsiaaldemokra-
atide lahtnüst suus nüüside

põletamune mis on äge kuramaal ja
levib ka Eesti maale. Sellel ajal ni-
metatatakse, Läti keele kõnlemise-
mõisade põletamist!

Sis viitakse vastu pea kõigis Lä-
ti ala valdades resolutsioonid:

1) Põhja tegemata teadetegevise
kohustised, kuusi need kohustised
pole jaostatud vastavalt ka nõisetele.

2) Lõpetada reudimaksu mõisaalal

3) Takistada metsa raiumise mõisa
alal, kuusi pole antud taludele vajalik mets.

4) Sulgida kortsid ja vünnapid

5) Boikoteerida kohtuid

6) Boikoteerida kirikaõpetajaid
jne.

Samaaegused nühid esitati
igas Läti vallas ja ka Eesti alal.
Hiljuti nõutakse ka asutava
kogu kokkukutsumist!

Lätis rahvakooliõpetajad olid
üle poola aktiivsed tegelased selles
revolutsioonilises liikumises. See
on selitatav sõtsiaal demokraatide
mõjuga, aga ka sellepärast, et
novembri peeti Läti rahvakooli-
õpetajate kongress, millest võttis
osa üle 1000 rahvakooliõpetaja

-2400 rahvaakooliõpetajast. Sün vrelti
üksmeelselt vastu (7 hääl vastu seis-
misel) Läti sõtsiaaldemokraatide
pähinõtted.

Samaal ajal kui Venemaal töö-
liskond bürokraatiseerus, talupidajad
ääremail kannab näitama enam
hüsujuht.

Nende liikumistega rööbiti toi-
mub Moskvas 6. XI kaks kongressi:
Vene zemstvoite kongress ja Vene
linnategelaste kongress.

Samaal ajal Vitte pöördub
kongressi juhatusse kaudu zemstvo
ja linnategelaste poole ettepaneku-
ga, võtta osa valitsusest. See
ettepanek ei leia aga pooldamist,
sest arvati et revolutsiooniline lii-
ikumine on tugev ning teisese ei
usutud Vitte kabineti tugevuse.

Zemstvo ja linnategelaste kong-
ress peab tavalikuks kokku-
kutsuda rahvaesindus põhiseaduse
kokkukutsu^{seaduse}misel, mis süs riisri
seadusega välja antagu. Selle-
pärast ei astuta ka valitsuse-
väetarse uel vastu resolutsioon: noovembri

Linnategelaste ja zemstvoitegelaste Liit
vab nispalju valitsust, kuipal-
ju valitsus liitab oktoobri ^{revol.} _{manifest}

poolt esitatud lubadusi.

Kõrvuti žemstroji linnaõpilaste kongressiga oli sees ka talupidajate liidu kongress.

See kongress võttis vastu rea kategoorilise resolutsiooni, mille järel mees arvata, et küla nõu ei ole aland vana konna tugi, et see jääb no edasi vana konna füüsiline teene, andes sõdurid, marse jne.

Kuid see talurahva liidu kongress ei annud külast õiget pilti. Saa dokumendid külast, vaid nad ei intelligentsid ja ei kajestanud ka seepärast küla meeleolu. Selle pärast pole neil ka mõju küla, vaid küla läheb oma mässu teed edasi.

23 kullerimangast
seadust

Tolleaegses ajariigis hakkab ilmuma palju sõdurite ja ohvitseride kirju sõjaväes valitseva rezüümiskola. Valitus püüab seda takistada, kuid tagajärjel.

Ka hakkavad sõjaväelased enam osavõtma müüningust. Rahutu meeleolu süveneb ja tajutakse enda õiglusettust. Novembri lõpul on olukord juba karmis terav ja kardetav.

14. XI tekis kaarimine elektro-
tehnikute roodus, kuot see leib
edasi.

106

Ka Sevastopolis on rahutusi
ja nende mõjutajad on sotsiaal-
demokraadid. Sevastopolis
summatakse inegi komandant,
kes tuleb korda jalule seadma.
Lüti on tähtis leitenant Schmidt
mars Sevastopolis. Leitnant
Schmidt eli vangistatud, 20. X ühel
revolutsiooni ohvri naturaalsel peetusel
kõne pärast. See tegi ta äärmiselt
populaarseks.

Kui ohvtsirkond ei läenud üli
revolutsioonääride poole, tegi seda
siiski leitnant Schmidt. Ja
kui 14. XI ristljal Orlanov tulwad
kõrku madused, tuleb sira ka
leitnant Schmidt ja otseshe
tõstetakse punane lipp üles.
See oli määrnane vastuhakus.
Teised hiivavad ka punased lipud
ja sepa eli mustanuu laevas.
Tiku peabao langemid. Jūs
saatis ka leitnant Schmidt
telegrammi keisrile - nõudes
Asutava Regn kõrgekutsumist.
Kuid ohvterid tevad vastu ki-

hütuksed ja maduresed laagerid
peagi ära mässulistest. Ja kus
15. XI ~~Õhtu~~ kätanase vahgiotade
shortsere - ei lase paljud laevad
enam mässulis ligi, ning veel
edas on juba valitsusmeelse
ülekaalus. Schmidt'i lipulaev
hävitatakse

107

See näitab, et sõjaväes pole kõik
korras, ning valitsus hakkab siin
teravamalt teotsema.

Peagi selgub, et valitsus hak-
kab energiliselt teotsema ka tõe-
liste vastu. 26. XI arreteeritakse

Peterburi töölisnõukogu esimees
Sellele reageerib töölis-
nõukogu - ja kutsub sõjaväest
valitsuseli vastu astuma.

Мокробоков Бегомочени⁵ ar-
vab, et valitsusel pole kindlat
kätt! Sama arvavad ka nio-
hed teised lehed. Selle tagajärjel
on ka Hittel selge, et tuleb maks-
ma panna kõvakäeline valitsus
ja ta teatab 1. XII zemuštvoje-
lastele, et ta nende kaastööd enam
ei vaja.

Edasi võtab keiser Nikolai II vastu
 XII Tsarskoje Seloss, Tšõivendlas-
 te liidu "saatkonna. Siin üldak-
 se, et kubergu keiser kokku zemuksi
 sobor, kuid keiser teatab, et ta ei
 saa seda teha - kuna tema tahe
 on väljendatud oktoobri manifestis.

Созданы
 проект

2. XII avaldab vene / finants
 manifesti. See avaldatakse vene
 edumeelsest ajalehtedest ja siin
 soovitatakse

See jäi aga jäulduseta. 3. XII sul-
 tanse kõik 7 Peterburi ajalehte,
 ja aneteeritakse Peterburi töölis-
 te nõukogu tehes koosseisus.
 4. XII lubatakse kindral kubers-
 keritel, kuberneritel jne. väljakuu-
 lutada kohtadel sõjaseisukord.
 Nii ka teha.

Täielised on väsimised. Streigid

ei omanda enam nii suurt tähtsust, kuna nad ei võta üleriiklist olulist. Ka raudteeliste struktuur omanda enam suurt tähtsust.

Moskvas arenevad sündinud 9. XII alates hoopisalt - ja puhuvad sõjalised vastuhakkamused. Siin druzžinad - tööliste kaitsesalgad astuvad välja ja tekkivad kokkupõrked politsei ning sõjaväega. Kuid druzžinad hävitatakse ja nende staabid lastakse juuks. 18. XII on see vastuhakk loovideestatud. Surmide ja haavatuid oli sellis liikumises üle 1000st.

Moskva sõjariistus mass kajastus ka mujal, kuid ei puhke üldist rahutust, sest tsärisaad on isoleeritud.

Kohtadel Formid karistusvaldade abil rahutuste likvideerimine. Käige raskemini Formid see Siberis, Kaukaasias ja Baltikumil.

Siberis oli olukord keerukas, sest kauges Idas olid võtmas kodusaatmise korra suurel

sõdurite massid. Siber oli ühendatud ju ainult ühe raudteega Venemaaga. Ja sellepärast ei saa streigilükkumist nii hästi edasi viia, et sõdurid tuleb aravida seepärast.

Kaunistussalkade tegevus oma ajelamas ras langeb jaanuarile. Viimase tõjlikult su tegevus läbi 1906a. kevadens. Kuid kaustus salkad tekitavad veel enam vha keok. valitsuse vastu ja seepärast on veel kshapealsid vastuharvne 1907 ja 1908 aastal.

Kuid 1905a. revolutsiooniline liikumine chaõnneustus. Ta lähendas aga süüri tõpueatta paljn. Siin kujunes nuber sub. tuumne tsaari võimne ja tsaari prestijž langeb. See on suureks uelduseks 1917a. revolutsionile.

See revolutsioon kasvatab ka suure revolutsionääride kaadri, kes hiljem astuvad tegevusse.